

U 81/2025 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten ja direktiivien muuttamisesta digitaalisen lainsäädäntökehyksen yksinkertaistamisen osalta (digiomnibus) ja tekoälyä koskevien yhdenmukaistettujen sääntöjen täytäntöönpanon yksinkertaistamisen osalta (tekoälyomnibus)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle komission 19.11.2025 antama ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) 2016/679, (EU) 2018/1724, (EU) 2018/1725, (EU) 2023/2854 ja direktiivien 2002/58/EY, (EU) 2022/2555 ja (EU) 2022/2557 muuttamisesta digitaalisen lainsäädäntökehyksen yksinkertaistamisen osalta sekä asetusten (EU) 2018/1807, (EU) 2019/1150, (EU) 2022/868 ja direktiivin (EU) 2019/1024 kumoamisesta (digiomnibus, COM(2025) 837 final) ja ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) 2024/1689 ja (EU) 2018/1139 muuttamisesta tekoälyä koskevien yhdenmukaistettujen sääntöjen täytäntöönpanon yksinkertaistamisen osalta (tekoälyomnibus, COM(2025) 836 final) sekä niistä laadittu muistio.

Helsingissä 29.1.2026

Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne

Erityisasiantuntija Pauliina Penttilä

15.1.2026

EUROOPAN KOMISSION EHDOTUS ASETUKSEKSI ASETUSTEN (EU) 2016/679, (EU) 2018/1724, (EU) 2018/1725, (EU) 2023/2854 JA DIREKTIIVIEN 2002/58/EY, (EU) 2022/2555 JA (EU) 2022/2557 MUUTTAMISESTA DIGITAALISEN LAINSÄÄDÄNTÖKEHYKSEN YKSINKERTAISTAMISEN OSALTA SEKÄ EHDOTUKSESTA ASETUSTEN (EU) 2018/1807, (EU) 2019/1150, (EU) 2022/868 JA DIREKTIIVIN (EU) 2019/1024 KUMOAMISESTA (DIGIOMNIBUS) SEKÄ EHDOTUS ASETUKSEKSI ASETUSTEN (EU) 2024/1689 JA (EU) 2018/1139 MUUTTAMISESTA TEKÖÄLYÄ KOSKEVIEN YHDENMUKAISTETTujen SÄÄNTÖJEN TÄYTÄNTÖÖNPANON YKSINKERTAISTAMISEN OSALTA (TEKOÄLYOMNIBUS)

1 Tausta

Euroopan komissio antoi 19.11.2025 ehdotukset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi digitaalisen sääntökokonaisuuden yksinkertaistamisesta (Digital Omnibus Regulation Proposal COM(2025) 837 final, jäljempänä digiomnibus) ja tekoälysääntöjen täytäntöönpanon yksinkertaistamisesta (Digital Omnibus on AI Regulation Proposal COM(2025) 836 final, jäljempänä tekoälyomnibus).

Komissio julkisti ehdotukset osana digipakettia (Digital Package), joka sisälsi myös dataunionistrategian (COM/2025/835 final) ja ehdotuksen eurooppalaisia yrityslompakoita koske-vaksi asetukseksi (COM(2025) 838 final). Näistä digipaketin muista ehdotuksista eduskuntaa tiedotetaan erillisillä E-selvityksillä ja U-kirjelmillä. Lisäksi komissio käynnisti julkisen kuulemisen digitaalialan laajemmasta toimivuustarkastuksesta (Digital Fitness Check), jossa tarkastellaan laajemmin yritysten toimintaa sääntelevän EU:n digitaalialan säännösten johdonmukaisuutta ja kumulatiivisia vaikutuksia. Julkinen kuuleminen asiasta on avoinna 11.3.2026 saakka.

Komissio järjesti keväällä 2025 useita kuulemisia, joissa käsiteltiin digitaalialan sääntelyyn täytäntöönpanoon ja yksinkertaistamiseen liittyviä kysymyksiä (tekoälyn soveltamisstrategia, kyberturvallisuusasetuksen uudelleentarkastelu, Euroopan dataunionistrategia). Komissio avasi julkisen kuulemisen digiomnibus-ehdotuksesta syyskuussa 2025. Lisäksi komissio on käynyt useita temaattisia keskusteluja yritysten ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa sääntöjen täytäntöönpanoon liittyvistä haasteista ja kustannuksista.

Ehdotuksien käsittely neuvoston sääntelyn yksinkertaistamisen Antici-alatyöryhmässä on käynnistynyt Tanskan puheenjohtajuudella. Kypros on ilmaissut priorisoivansa erityisesti tekoälyomnibusin käsittelyä neuvoston puheenjohtajakautensa aikana.

2 Ehdotuksen tavoite

Digiomnibus- ja tekoälyomnibusehdotukset ovat ensimmäinen askel kohti EU:n digitaalialan sääntelyn yksinkertaistamista datan, tietosuojan, kyberturvallisuuden ja tekoälyn osalta. Ehdotukset ovat osa komission laajempaa EU-sääntelyn tarkastelua, jolla se pyrkii vähentämään yrityksille EU-sääntelystä koituvaa hallinnollista taakkaa vähintään 25 % ja 35 % pienille ja keskisuurille yrityksille.

Asetusehdotuksissa keskitytään komission mukaan välittömiin mukautuksiin aloilla, joilla sääntelytavoitteet voidaan selvästi saavuttaa niin, että yrityksille, viranomaisille ja kansalaisille koituu vähemmän kustannuksia, vaarantamatta kuitenkaan perusoikeuksien suojan tasoa. Ehdotetut muutokset heijastelevat komission kuulemisissa nousseita kärkeä.

3 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Digiomnibus esittää kohdennettuja muutoksia viiteen EU-asetukseen:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2023/2854 (data-asetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2018/1724 (asetus yhteisen digitaalisen palveluväylän perustamisesta)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2018/1725 (EU-toimielinten tietosuojasetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 910/2014 (eIDAS-asetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2022/2554 (asetus finanssialan digitaalisesta häiriönsietokyvystä)

Lisäksi digiomnibus muuttaisi kolmea direktiiviä:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/58/EY (sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2555 (NIS 2-direktiivi)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2557 (CER-direktiivi)

Lisäksi digiomnibus kumoaisi seuraavat säädökset:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2022/868 (datanhallinta-asetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2018/1807 (asetus muiden tietojen kuin henkilötietojen vapaasta liikkuvuudesta)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2019/1150 (asetus oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten, P2B-asetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1024 (avoimen datan direktiivi)

Tekoälyomnibus koskee puolestaan:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2024/1689 (tekoälyasetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2018/1139 (EASA-asetus)

3.1 Digiomnibus

Data-asetus

Komissio ehdottaa data-asetukseen yhdistettäväksi kolme kumottavaa säädöstä: asetus muiden tietojen kuin henkilötietojen vapaasta liikkuvuudesta, datanhallinta-asetus ja avoimen datan direktiivi. Lisäksi data-asetukseen ja siihen siirrettäviin säännöksiin tehtäisiin kohdennettuja muutoksia, jotta kokonaisuus olisi yhdenmukainen.

Lisäyksillä data-asetuksen II luvun artikloihin 4 ja 5 datanhaltijoille tulisi laajempi oikeus kieltäytyä jakamasta liikesalaisuuksia sisältäviä tietoja IoT-laitteiden käyttäjille tai kolmansille osapuolille, jos datanhaltija pystyy osoittamaan suojatoimenpiteistä huolimatta merkittävän riskin liikesalaisuuksien siirtymisestä EU:n ulkopuolelle kolmansiin maihin tai niiden määräysvallassa oleville yrityksille, joissa suoja mekanismit ovat EU-sääntelyä heikompia. Datanhaltijan on ilmoitettava kieltäytymisestä perusteluineen asianomaiselle käyttäjälle tai kolmannelle osapuolelle sekä nimetylle toimivaltaiselle kansalliselle viranomaiselle.

Data-asetuksen V luvun mukaista julkisen sektorin elinten oikeutta saada pääsy yksityisen sektorin hallussa olevaan dataan rajoitettaisiin siten, että perusteltu pyyntö voidaan esittää vain, jos julkisen sektorin elin voi osoittaa tarpeen käyttää tiettyjä yksityisen sektorin tietoja julkiseen hätätilanteeseen vastaamiseksi, sen lieventämiseksi tai siitä palautumiseksi. Tietoja saisi pyytää vain siinä tapauksessa, että tietoja ei ole muutoin mahdollista saada tehokkaalla tavalla vastaavin ehdoin.

Data-asetuksen VI luvun datankäsittelypalvelujen vaihtamisen säännöksiin lisättäisiin poikkeuksia. Asiakkaalle räätälöityihin datankäsittelypalveluihin sekä pienten ja keskisuurten yritysten tarjoamiin datankäsittelypalveluihin sovellettaisiin kevennettyjä säännöksiä, jos sopimukset on tehty ennen 12.9.2025. Lisäksi selvennettäisiin, että näillä datankäsittelypalveluntarjoajilla olisi oikeus sisällyttää määräaikaan sopimuksiinsa oikeasuhteisia sopimuksen ennen aikaiseen päättämiseen liittyviä sopimussakkoja, kunhan ne eivät muodosta estettä palveluntarjoajan vaihtamiselle. Muutokset eivät vaikuttaisi velvoitteisiin vaihtomaksujen asteittaisesta poistamisesta.

Data-asetuksen VII luvun soveltamisala laajenisi siten, että laittoman kolmansien maiden viranomaisten pääsyn estämistä muuhun kuin henkilötietoihin ja tällaisten tietojen kansainvälisen siirron rajoittamista koskevat säännöt ulottuisivat datankäsittelypalvelujen lisäksi myös julkisen sektorin elimiin, jotka tekevät suojattuja tietoja saataville uuden VIIc luvun 3 jakson mukaisesti, luonnollisiin ja oikeushenkilöihin, joille on annettu oikeus käyttää näitä tietoja uudelleen saman jakson perusteella, sekä datanvälityspalveluihin ja tunnustettuihin data-altruismiorganisaatioihin.

Datanhallinta-asetuksen luvut III ja IV sisällytettäisiin data-asetukseen uudeksi luvuksi VIIa. Datanvälityspalvelun määritelmää selkeytettäisiin, ja datanvälityspalvelujärjestelmä muuttuisi vapaaehtoisuuteen perustuvaksi. Velvoite pitää datanvälityspalvelut juridisesti erillisenä muista yhtiön palveluista korvattaisiin velvoitteella pitää ne toiminnallisesti erillisinä. Datanvälityspalveluihin kohdistuvia velvoitteita vähennettäisiin merkittävästi. Data-altruismiorganisaatioiden osalta raportointi- ja läpinäkyvyysvelvoitteet kumottaisiin ja suunnitelmista luoda yksityiskohtaisempi data-altruismisääntökirja luovutettaisiin. Komissio ylläpitäisi julkisia rekisterejä näihin palveluihin liittyen, ja jäsenvaltioiden tulisi nimetä toimivaltainen viranomainen soveltamaan ja valvomaan lukua VIIa omalle alueelleen sijoittautuneiden organisaatioiden osalta. Suomessa datanhallinta-asetuksen tarkoittama

toimivaltainen viranomainen on Liikenne- ja viestintävirasto, joka valvoo pääasiallisesti myös data-asetusta.

Kielto asettaa kansallisesti datan lokalisointivaatimuksia ylläpidettäisiin lisäämällä data-asetukseen uusi luku VII b, samoin velvoite ilmoittaa komissiolle lokalisointivelvoitteista turvallisuussyistä säilytettäisiin. Velvoite ylläpitää kansallisesti keskitettyä infopistettä data-lokalisointivaatimuksista poistettaisiin.

Keskeiset säännökset avoimen datan direktiivistä ja datanhallinta-asetuksen suojattua dataa koskevasta II luvusta lisättäisiin data-asetuksen uuteen VIIc lukuun. Julkisen sektorin elinten hallussa olevan suojatun datan uudelleenkäytön sääntely säilyy sisällöllisesti ja soveltamisalaltaan samana. Anonymisoidun tiedon uudelleenkäyttöä kuitenkin selkeytettäisiin. Ehdotukseen sisältyisi uusi säännös, jonka mukaan julkisen sektorin elinten hallussa olevan suojatun datan uudelleenkäytöstä voitaisiin periä marginaalikustannusten lisäksi myös kohtuullinen tuotto. Tämä koskisi tilanteita, joissa dataa käyttää uudelleen erittäin suuri yritys, erityisesti sellainen, joka käyttää suurta taloudellista vaikutusvaltaa, kuten digimarkkina-asetuksessa (DMA) tarkoitettu portinvartija. Julkisen sektorin elimillä olisi myös mahdollisuus asettaa tällaisille erittäin suurille yrityksille niiden käyttäessään uudelleen julkisen sektorin dataa erityisiä käyttöehtoja, joiden on kuitenkin oltava perusteltuja ja oikeasuhtaisia. Kansallisten, suojatun datan uudelleenkäyttöä tukevien viranomaisten nimeämiseen sovellettaisiin jatkossa data-asetuksen 37 artiklaa.

Avoimen datan direktiivi, joka koskee julkisen sektorin elinten ja eräiden yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten hallussa olevaa avointa dataa sekä julkisin varoin tuotettua tutkimusdataa, tuotaisiin myös osaksi data-asetuksen uutta VIIc lukua ja muuttuisi sisällöllisesti vastaamaan data-asetuksessa ja datanhallinta-asetuksessa käytettyä datan määritelmää. Asiakirjan määritelmä säilyisi samana eikä soveltamisalan ole tarkoitus muuttua. Maksut asiakirjojen uudelleenkäytöstä olisi voitava maksaa verkossa rajat ylittävän maksupalvelun välityksellä. Lisäksi asiakirjojen uudelleenkäytöstä olisi mahdollista periä marginaalikustannusten lisäksi myös kohtuullinen tuotto, jos dataa käyttää uudelleen erittäin suuri yritys. Julkisen sektorin elinten olisi myös mahdollista asettaa tällaisille erittäin suurille yrityksille erityisiä, mutta perusteltuja ja oikeasuhtaisia, käyttöehtoja dataa uudelleen käytettäessä.

Data-asetuksen yhteentoimivuutta koskevasta VIII luvusta kumottaisiin artikla 36 eli velvoite noudattaa tiettyjä vaatimuksia datan jakamista koskevien älysovimusten täytäntöönpanosopimuksissa. Velvoite korvattaisiin komission toimivallalla ottaa käyttöön standardeja.

Data-asetuksen IX luvun täytäntöönpano- ja valvontamekanismeja sovellettaisiin jatkossa myös asetukseen lisättäviin uusiin säännöksiin. Nykyinen 38 artikla, joka koskee oikeutta tehdä valitus toimivaltaiselle viranomaiselle, korvattaisiin uudella säännöksellä, joka huomioisi sen, että datanvälityspalvelujen tai data-altruismiorganisaatioiden rekisteröintimaan viranomainen olisi toimivaltainen käsittelemään näitä toimijoita koskevat valitukset.

Uusi VIIc luku rajattaisiin kokonaan data-asetuksen seuraamuksia koskevan 40 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle. Julkisen sektorin toimijoille asetettaisiin kuitenkin velvollisuus ilmoittaa VIIc luvun perusteella tietoja uudelleenkäyttöä pyytävälle, mitä oikeussuojakeinoja heillä on käytettävissään kyseisiin päätöksiin tai menettelyihin liittyen.

Data-asetukseen lisättäisiin myös uusi IXa luku, joka kokoaisi yhteen datanhallinta-asetuksen ja muutettujen säännösten keskeiset määräykset Euroopan datainnovaatiolautakunnasta (EDIB)

ja sen tehtävistä. Komissio päättäisi jatkossa EDIB:in kokoonpanosta ja sen alaryhmistä, kun taas nykyinen sääntely edellyttää vähintään kolmea lakisääteistä alaryhmää. Muutosten myötä komissio voisi laajentaa EDIB:in jäsenyyttä toimivaltaisten viranomaisten edustajien lisäksi myös kansallisen datatalouspolitiikan vastuuelinten, kuten ministeriöiden, edustajiin. EDIB:in tehtäviä yksinkertaistettaisiin merkittävästi, minkä myötä sen roolina olisi toimia strategisen tason keskustelufoorumina data-asioissa, tukea komissiota data-asetuksen täytäntöönpanon kehittämisessä, edistää jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä sekä jakaa parhaita käytäntöjä julkisen datan uudelleenkäytöstä. Muutosehdotus ei sisällä korvaavia yksityiskohtaisia määräyksiä esimerkiksi EDIB:in työjärjestyksestä.

Pienten ja keskisuurten yritysten velvoitteisiin liittyviä helpotuksia laajennettaisiin myös pienempiin mid-cap-yrityksiin (SMC). SMC-luokka määritellään yrityksiksi, joiden työntekijöiden määrä on yli 250, mutta alle 750, ja joiden liikevaihto on enintään 150 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma enintään 129 miljoonaa euroa.

Yleinen tietosuoja-asetus, toimielinten tietosuoja-asetus ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi

Yleinen tietosuoja-asetus

Komission ehdotuksessa yleiseen tietosuoja-asetukseen ehdotetaan kohdennettuja muutoksia, joiden tarkoituksena on muun muassa yhdenmukaistaa ja yksinkertaistaa asetuksen tulkintaa sekä keventää rekisterinpitäjien velvollisuuksia liittyen vähäriskiseen henkilötietojen käsittelyyn. Komission tavoitteena on ehdotuksen mukaan varmistaa samalla kuitenkin nykyinen henkilötietojen suojan taso.

Komissio ehdottaa muutoksia määritelmiä koskevaan 4 artiklaan. Muutosten tarkoituksena on ennen muuta selvittää anonymisointiin ja pseudonymisointiin sekä tieteelliseen tutkimukseen liittyviä epävarmuuksia. Anonymisoinnin ja pseudonymisoinnin osalta henkilötiedon määritelmään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jossa selvennettäisiin, ettei henkilötiedosta olisi kyse pelkästään siksi, että joku toinen taho voi tietojen avulla tunnistaa rekisteröidyn, vaan ratkaisevaa on, miten rekisterinpitäjä voi itse tunnistaa rekisteröidyn kohtuullisella todennäköisyydellä. Muutos vastaisi unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Asetukseen ehdotetaan lisättäväksi myös tieteellisen tutkimuksen määritelmä sekä ehdotetaan selvennettäväksi käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia, tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia ja tilastollisia tarkoituksia varten.

Anonymisoinnin ja pseudonymisoinnin osalta komissio ehdottaa lisäksi sääntelyä, jolla tuettaisiin rekisterinpitäjiä anonymisointiin ja pseudonymisointiin liittyvien kriteerien ja keinojen määrittämisessä. Tältä osin ehdotettavassa uudessa 41 a artiklassa annettaisiin komissiolle valta täytäntöönpanosäädösten antamiseen. Komissio voisi artiklan mukaan arvioida käytettävissä olevan tekniikan viimeisintä tasoa ja kehittää kriteeristöjä, joita rekisterinpitäjät voisivat hyödyntää osoittamaan, etteivät tiedot voi enää johtaa rekisteröidyn uudelleentunnistamiseen.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn osalta ehdotettaisiin uutta poikkeusperustetta (uusi 9 artiklan 2 kohdan 1 alakohta) liittyen biometrinen tietojen käsittelyyn silloin, kun se on tarpeen rekisteröidyn henkilöllisyyden todentamiseksi (verification). Esityksessä edellytettäisiin tältä osin, että biometriset tiedot tai todentamiseen tarvittavat keinot olisivat rekisteröidyn yksinomaisessa hallinnassa.

Myös tietosuoja-asetuksen 12 ja 13 artikloihin ehdotetaan muutoksia, joiden tarkoituksena on keventää rekisterinpitäjien velvollisuutta informoida rekisteröityä henkilötietojensa käsittelystä erityisesti vähäriskisessä käsittelyssä ja rekisteröidyn oikeuksien väärinkäytöstilanteissa. Automatisoituja yksittäispäätöksiä (mukaan lukien profilointi) koskevaa 22 artiklaa selvennettäisiin siten, että artiklasta kävisi selkeästi ilmi, että automaattista päätöksentekoa olisi mahdollista tehdä ainoastaan artiklassa säädettyin reunaehdoin.

Rekisterinpitäjien velvollisuuksia kevennettäisiin myös henkilötietojen käsittelyyn liittyvien tietoturvaloukkausilmoitusten osalta nostamalla ilmoituskynnystä korkeaan riskiin sekä pidentämällä loukkausilmoitusten tekemistä koskevaa määräaikaa nykyisestä 72 tunnista 96 tuntiin (33 artikla). Ehdotuksen mukaan tietoturvaloukkausilmoitukset tehtäisiin jatkossa uuden keskitetyn ilmoituskanavan (single-entry point) kautta.

Komissio ehdottaa päätelaitteen yksityisyyttä koskevan eli niin kutsutun evästesääntelyn (henkilötietojen tallentaminen ja käyttö rekisteröidyn päätelaitteella) siirtämistä henkilötietojen käsittelyn osalta sähköisen viestinnän tietosuoja-direktiivistä yleiseen tietosuoja-asetukseen. Tältä osin yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklaan lisättäisiin uusia määritelmiä. Lisäksi ehdotettavassa uudessa 88a artiklassa säädettäisiin henkilötietojen osalta edellytyksistä päätelaitteiden tietoihin, kuten evästeisiin, liittyvälle käsittelylle. Ehdotuksen mukaan henkilötietojen tallentaminen ja käyttö edellyttäisi rekisteröidyn suostumusta, vastaavasti kuin sähköisen viestinnän tietosuoja-direktiivissä. Komissio ehdottaa, että rekisteröidyn suostumusta ei kuitenkaan tarvitsisi jo voimassa olevien sähköisen viestinnän tietosuoja-direktiivin poikkeusten lisäksi pyytää myöskään tietyt ehdot täyttävän yleisömittauksen suorittamiseksi rekisterinpitäjän omaan käyttöön tai jos se on välttämätöntä rekisterinpitäjän tarjoaman ja rekisteröidyn pyytämän palvelun tai sellaisen palvelun tarjoamiseksi käytetyn päätelaitteen turvallisuuden ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi. Lisäksi uudessa 88b artiklassa rekisterinpitäjille säädettäisiin velvollisuus noudattaa rekisteröidyn automaattisesti ja koneluettavassa muodossa antamaa suostumusta esimerkiksi verkkoselainten kautta erikseen laadittavien standardien mukaisesti.

Tekoälyjärjestelmien kehittämisen ja operoinnin osalta ehdotuksessa selvennettäisiin ennen muuta käsittelyn oikeusperusteita ja erityisiin henkilötietoryhmiin liittyvää käsittelyä (9 artikla ja uusi 88 c artikla). Ehdotuksen mukaan tekoälyjärjestelmien kehittämiseksi ja operoimiseksi olisi mahdollista käsitellä henkilötietoja rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi. Käsittely ei olisi kuitenkaan sallittua, mikäli henkilötietojen suoja edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti, jos rekisteröity on lapsi. Henkilötietojen käsittelyltä vaadittaisiin kuitenkin rekisteröidyn suostumus, mikäli tällaisesta vaatimuksesta säädetään unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Komissio ehdottaa tekoälyjärjestelmien kehittämiseen ja operointiin liittyen myös uutta poikkeusperustetta erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelykieltoon (uusi 9 artiklan 2 kohdan k alakohta) sekä käsittelyä koskevia erityisiä suojatoimia (uusi 9 artiklan 5 kohta).

Toimielinten tietosuoja-asetus

Komissio ehdottaa toimielinten tietosuoja-asetukseen vastaavia muutoksia kuin yleiseen tietosuoja-asetukseen. Ehdotusten tarkoituksena on yhdenmukaistaa ja yksinkertaistaa toimielinten tietosuoja-asetuksen sääntelyä, säilyttämällä samanaikaisesti nykyinen henkilötietojen suojan taso. Muutosehdotukset liittyvät ennen muuta anonymisointiin, pseudonymisointiin, tieteelliseen tutkimukseen, tekoälyjärjestelmien kehittämiseen ja operointiin sekä rekisterinpitäjien velvollisuuksien keventämiseen ja selventämiseen. Muutoksia ehdotetaan toimielinten tietosuoja-asetuksen 3 artiklaan (määritelmät), 4 artiklaan

(käsittelyä koskevat periaatteet), 10 artiklaan (erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva käsittely), 14 ja 15 artiklaan (rekisteröidyn informointi), 24 artiklaan (automaattinen päätöksenteko), 34 artiklaan (tietoturvaloukkauksilmoitukset), 37 artikla (evästesääntely), 39 artikla (vaikutustenarviointi) ja uusi 45 a artikla (pseudonymisointia koskevat kriteerit). Erotuksena yleiseen tietosuoja-asetukseen ehdotettavista muutoksista, henkilötietojen käsittelyä valvoo Euroopan tietosuojavaltuutettu (EDPS), jolle unionin toimielinten, elinten ja laitosten tulee muun muassa ilmoittaa tietoturvaloukkauksista. Tältä osin esimerkiksi 34 artiklassa säädetty tietoturvaloukkauksilmoitukset tehdään EDPS:lle. Toimielinten tietosuoja-asetuksen osalta ei ehdoteta keskitetyn ilmoituskanavan käyttämistä.

Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi

Komissio ehdottaa, että jatkossa nykyiseen sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviin sisältyvää käyttäjän päätelaitteen tietojen sääntelyä uudistettaisiin siten, että yleiseen tietosuoja-asetukseen lisättäisiin uudet 88a ja 88b artiklat.

Ehdotuksen 5 artiklassa säädettäisiin sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviin kohdistuvista muutoksista. Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 4 artikla (käsittelyn turvallisuus) kumottaisiin. Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 artiklan 3 alakohtaan lisättäisiin uusi lause, jonka mukaan luonnollisen henkilön päätelaitteen henkilötietojen tallentamiseen tai käyttämiseen sovellettaisiin yleistä tietosuoja-asetusta. Jatkossa päätelaitteen henkilötietojen tallentamisesta ja käyttämisestä säädettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen uudessa 88a artiklassa.

Keskitetty EU-ilmoituskanava poikkeamille

Komissio ehdottaa erilaisia häiriötilanne- ja poikkeamailmoituksia varten keskitetyn EU-ilmoituskanavan perustamista (Single-Entry Point for Incident Reporting). Lisäksi eräisiin säädöksiin perustuvia poikkeamaraportointivieltoitteita uudistettaisiin siten, että ilmoittamista koskevien velvollisuuksien täyttämiseksi niiden mukaiset ilmoitukset olisi jatkossa tehtävä keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta.

Komission ehdotuksen mukaan keskitettyä EU-ilmoituskanavaa sovellettaisiin NIS 2-direktiivin, yleisen tietosuoja-asetuksen, DORA-asetuksen, eIDAS-asetuksen ja CER-direktiivin nojalla annettaviin ilmoituksiin. Ehdotuksella muutettaisiin näitä säädöksiä siten, että niissä tarkoitetut ilmoitukset olisi jatkossa annettava keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta. Ehdotukseen ei sisälly muita muutoksia näiden säädösten mukaiseen ilmoittamiseen, kuten ilmoituskynnyksiin tai ilmoitettaviin tietoihin. Keskitettyä EU-ilmoituskanavaa olisi mahdollista laajentaa myös muiden säädösten mukaisiin ilmoituksiin tulevaisuudessa.

Keskitetystä EU-ilmoituskanavasta säädettäisiin NIS 2-direktiiviin ehdotettavassa uudessa 23a artiklassa. Ilmoituskanavan perustaisi ja sitä ylläpitäisi Euroopan unionin kyberturvallisuusvirasto ENISA. Velvollisuudesta käyttää keskitettyä EU-ilmoituskanavaa säädettäisiin erikseen ilmoitusvelvollisuuden perustavien säännösten yhteydessä.

Ehdotuksen mukaan ENISA:n tulisi ilmoituskanavaa kehittäessään ja ylläpitäessään huolehtia tarpeellisista teknisistä, operatiivisista ja organisatorisista toimenpiteistä, jotka liittyvät ilmoituskanavan turvallisuuteen ja luotettavuuteen (riskienhallinta). ENISA:n tulisi huolehtia siitä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on tarvittava pääsy ja mahdollisuus käsitellä ilmoituskanavassa olevaa tietoa, sekä huomioida käsiteltävien tietojen arkaluonteisuus. Keskitetyn ilmoituskanavan toimeenpanoa ja kehittämistä tulisi tehdä yhteistyössä ENISA:n, komission, CSIRT-verkoston ja jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

ENISA:lla ei olisi pääsyä keskitetyn ilmoituskanavan kautta tehtyihin ilmoituksiin, ellei toisin ole säädetty EU-oikeudessa. Keskitetyn ilmoituskanavan tulisi täyttää ehdotetun 23a(3) artiklan osa-alueet.

Ehdotuksen mukaan ENISA:n tulisi pilotoida ja testata keskitettyä ilmoituskanavaa 18 kuukauden kuluttua säädöksen voimaantulosta. Tämän perusteella komissio arvioisi ilmoituskanavan toimivuutta, luotettavuutta, eheyttä sekä luottamuksellisuutta yhteistyössä ENISA:n kanssa. Komission tulisi lisäksi konsultoida CSIRT-verkostoa ja kansallisia toimivaltaisia viranomaisia. Jos komissio toteaisi ilmoituskanavan täyttävän tarvittavat vaatimukset, se julkaisisi ilmoituksen Euroopan unionin virallisessa lehdessä, minkä nojalla ENISA voisi käynnistää ilmoituksien vastaanottamisen keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta. Jos ilmoituskanavan ollessa käytössä komissio toteaisi, että ilmoituskanava ei täytä tarvittavia vaatimuksia, ENISA:n tulisi tehdä yhteistyössä komission kanssa kaikki tarvittavat korjaavat toimenpiteet ilmoituskanavan toimivuuden, luotettavuuden, eheyden ja luottamuksellisuuden turvaamiseksi. Tarvittaessa komission tulisi uudelleenarvioida ilmoituskanavan toimintaa ja päivittää tai julkaista ilmoitus, jonka perusteella ENISA pitää ilmoituskanavaa käynnissä.

Ehdotuksen myötä NIS 2 -direktiivin 23 artiklan 1 kohtaan lisättäisiin, että poikkeamailmoitus olisi tehtävä 23a artiklan mukaisen keskitetyn ilmoituskanavan kautta. Lisäksi NIS 2 -direktiivin 23 artiklaan lisättäisiin 12 kohta, jonka mukaan asetuksen (EU) 2024/2847 (kyberkestävyyslainsäädös) 14 artiklan 3 kohdan mukainen ilmoitus digitaalisia elementtejä sisältävän tuotteen tietoturvaan vaikuttavista vakavista poikkeamista katsottaisiin myös NIS 2 -direktiivin mukaiseksi poikkeamailmoitukseksi. Lisäksi NIS 2 -direktiivin 30 artiklaa muutettaisiin siten, että jäsenvaltioiden tulisi varmistaa, että niille voidaan tehdä artikkelissa tarkoitettuja vapaaehtoisia ilmoituksia keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta.

Ehdotuksella muutettaisiin eIDAS-asetuksen 19a, 4 ja 45a artikloita lisäämällä niihin kohdat siitä, että artikloissa tarkoitettut ilmoitukset olisi tehtävä keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta.

Ehdotuksella muutettaisiin DORA-asetuksen 19 artiklaa siten, että siinä tarkoitettut ilmoitukset olisi tehtävä keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta. Lisäksi keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta olisi mahdollisuus tehdä vapaaehtoisia ilmoituksia.

Ehdotuksella muutettaisiin CER-direktiivin 15 artiklaa siten, että siinä tarkoitettut ilmoitukset olisi tehtävä keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta. Lisäksi keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta olisi mahdollisuus tehdä vapaaehtoisia ilmoituksia.

Yleisen tietosuojalainsäädännön 33 artiklaan lisättäisiin viittaus siitä, että henkilötietojen käsittelyä koskevat tietoturvaloukkauksilmoitukset olisi tehtävä keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta.

Ennen keskitetyn EU-ilmoituskanavan käyttöönottoa säädösten mukaiset ilmoitukset olisi tehtävä säädösten nykyiseen toimeenpanoon perustuvien toimintamallien mukaisesti kansallisille toimivaltaisille viranomaisille.

Eräiden säädösten kumoaminen

Komissio ehdottaa kumottavaksi asetuksen oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämiseksi verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten (P2B-asetus). Komission mukaan asetuksen keskeiset velvoitteet (läpinäkyvyys, reilu kohtelu, riidanratkaisu) sisältyvät vuonna 2022 voimaan tulleisiin digipalveluasetukseen (DSA) ja digimarkkina-asteukseen (DMA), jotka tarjoavat laajemmat ja sitovammat säännöt alustataloudelle. Tietyt P2B-asetuksen artikkelit jäisivät voimaan siirtymäkauden ajaksi vuoteen 2032 saakka, jotta varmistetaan oikeusvarmuus

säädöksille, jotka viittaavat P2B-asetukseen. Näitä artikloita olisivat osa 2 artiklan määritelmistä ('yrityskäyttäjä', 'verkossa toimivaa välityspalvelu', verkossa toimiva hakukone'), 4 artikla palvelujen rajoittamisesta, keskeyttämisestä ja lopettamisesta, 11 artikla sisäisestä valitusten käsittelyjärjestelmästä ja 15 artikla täytäntöönpanon valvonnasta.

3.2 Tekoälyomnibus

Tekoälyasetukseen ehdotetaan muutoksia, joiden tarkoituksena on keventää tekoälyjärjestelmien tarjoajien sekä vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten hallinnollista taakkaa. Lisäksi komissiolle annettaisiin toimivalta valvoa sellaisia yleiskäyttöisiä tekoälyjärjestelmiä, jotka perustuvat saman tarjoajan yleiskäyttöiseen tekoälymalliin, sekä tekoälyjärjestelmiä, jotka sisältävät erittäin suuriin verkkoalustoihin tai erittäin suuriin hakukoneisiin.

Komissio ehdottaa, että pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskeva erityiskohtelu ulotettaisiin koskemaan myös SMC-yrityksiä: tietyt suuririskisiin tekoälyjärjestelmiin liittyviä velvoitteita koskevat poikkeukset, yritysten tarpeita huomioon ottavien tukitoimenpiteiden osoittaminen ja alemmat hallinnollisten seuraamusmaksujen enimmäismäärät.

Nykyinen tekoälyjärjestelmien tarjoajille ja käyttöönottajille osoitettu tehtävä edistää tekoälylukutaitoa siirrettäisiin jäsenvaltioiden ja toimivaltaisten viranomaisten tehtäväksi.

Komissio ehdottaa nykysääntelyyn verrattuna, että suuririskisten tekoälyjärjestelmien tarjoajien lisäksi myös suuririskisten tekoälyjärjestelmien käyttöönottajat sekä muiden tekoälyjärjestelmien tarjoajat ja käyttöönottajat voisivat tietyin edellytyksin käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä, jos se on tarpeellista vinoutumien havaitsemiseksi ja korjaamiseksi. Nykyisen ehdottoman välttämättömyyden vaatimuksen sijaan käsittely olisi perustuisi tarpeellisuuteen. Komission mukaan vinoumien havaitseminen ja korjaaminen on yleisen edun mukaista, sillä se suojaa ihmisiä tekoälyn haitallisilta vaikutuksilta, kuten syrjinnältä. Kyseisessä käsittelyssä tulee noudattaa erityisiä suojatoimia.

Suuririskiseen käyttötapaukseen tarkoitettuja tekoälyjärjestelmiä, jotka eivät kuitenkaan olisi suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä, ei olisi enää tarpeen rekisteröidä komission ylläpitämään tietokantaan.

Ehdotuksen tarkoituksena olisi myös helpottaa vaatimustenmukaisuuden arviointia sekä arviointilaitosten ilmoittamista koskevaa menettelyä. Vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksia koskevaa sääntelyä muutettaisiin niin, että laitoksen olisi mahdollista hakea samalla hakemuksella ilmoittamista sekä tekoälyasetuksen että muun sektorilainsäädännön mukaisuutta arvioivaksi laitokseksi. Lisäksi vaatimustenmukaisuuden arviointia selkeytettäisiin.

Komissiolta poistettaisiin valtuutus antaa täytäntöönpanosäädöksiä, jotka koskisivat yleiskäyttöisten tekoälyjärjestelmien käytäntesääntöjä ja tiettyjen tekoälyjärjestelmien avoimuutta. Tarkoitus on, että yhdenmukaistettuja sääntöjä toimeenpanolle annetaan vain, mikäli tämä on ehdottoman välttämätöntä.

Sääntelyn testiympäristöjä koskevaa sääntelyä laajennettaisiin niin, että tosielämän olosuhteissa tehtävä testaaminen olisi mahdollista toteuttaa tiiviimmin testiympäristöjen yhteydessä ja myös niiden ulkopuolella. Testaaminen sallittaisiin aiempaa laajemmin myös liitteen I mukaisilla järjestelmillä, ei vain liitteen III mukaisilla järjestelmillä. Liitteen I osan B mukaisten järjestelmien osalta komission ja jäsenvaltioiden olisi mahdollista tehdä keskenään

vapaaehtoisia sopimuksia testaamisen käytännön toteuttamiseksi. Lisäksi komissiolle annettaisiin toimivalta perustaa testiympäristöjä yleiskäyttöisille tekoälyjärjestelmille, jotka perustuvat saman tarjoajan yleiskäyttöiseen tekoälymalliin. Näissä tapauksissa komissiolla olisi kansallisia markkinavalvontaviranomaisia vastaavat toimivaltuudet. Komissiolle annettaisiin toimivalta valvoa tekoälyjärjestelmiä, jotka kuuluvat digipalveluasetuksen piiriin erittäin suurina verkkoalustoina tai hakukoneina, tai jotka ovat niiden osia.

Mikroyrityksiä koskeva poikkeus suuririskisen tekoälyjärjestelmän laadunvalvontajärjestelmää koskevista vaatimuksista ulotettaisiin myös pk-yrityksiin.

Tiedelautakuntaa koskevaa sääntelyä tarkennettaisiin siten, että asiantuntijoille maksettavat palkkiot määriteltäisiin selkeämmin silloin, kun ne tukevat jäsenvaltioita asetuksen täytäntöönpanossa. Lisäksi jäsenvaltioille annettaisiin mahdollisuus konsultoida tiedelautakunnan asiantuntijoita suoraan ilman komission osallistumista.

Jälkimarkkinaseurantaa joustavoitettaisiin poistamalla komissiolta valtuutus antaa täytäntöönpanosäädös, jossa vahvistetaan yksityiskohtaiset säännökset markkinoille saattamisen jälkeistä seurantaa koskevan suunnitelman mallista ja suunnitelmaan sisällytettävistä tiedoista.

Perusoikeuksien toteutumista valvovien viranomaista oikeutta saada tietoja toimivaltaisilta markkinavalvontaviranomaisilta selkeytettäisiin ja samalla korostettaisiin markkinavalvontaviranomaisten velvollisuutta vastata perusoikeuksia valvovien viranomaisten pyyntöihin.

Yhdenmukaistetut standardit, jotka tukevat tekoälyasetuksen noudattamista, eivät mitä todennäköisimmin valmistu 2.8.2026 mennessä, jolloin asetusta aletaan soveltaa täysimääräisesti. Tämä koskee myös liitteen III suuririskisiä järjestelmiä, kuten koulutukseen, työllistymiseen ja kriittiseen infrastruktuuriin liittyviä vaatimuksia. Tämän vuoksi ehdotukseen sisältyy useita muutoksia siirtymä- ja voimaantuloaikoihin, jotta standardien valmistelulle ja talouden toimijoiden sopeutumiselle jää enemmän aikaa:

- Keinotekoisista sisältöä, kuten kuvia ja ääniä, tuottavia järjestelmiä ja niiden avoimuutta koskevaa sääntelyä sovellettaisiin järjestelmiin, jotka on otettu käyttöön ennen 2.8.2026, vasta kuuden kuukauden siirtymäajan jälkeen eli 2.2.2027 alkaen. Tämä olisi kuusi kuukautta myöhemmin kuin nykyinen soveltamispäivä 2.8.2026.
- Suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä koskevien vaatimusten soveltaminen sidottaisiin siihen, että tukevat välineet, kuten yhdenmukaistetut standardit, yhteiset eritelmät tai komission ohjeet, ovat olemassa komission päätöksellä. Komission päätöksen julkaisun jälkeen talouden toimijoilla olisi aikaa tehdä vaaditut muutokset kuusi kuukautta (liite III) tai 12 kuukautta (liite I). Asetukseen sisältyisi varaus, että vaatimuksia sovelletaan viimeistään 2.12.2027 liitteen III järjestelmiin ja viimeistään 2.8.2028 liitteen I järjestelmiin, vaikka standardit eivät olisi valmistuneet.
- Jo markkinoille saatettujen tai käyttöön otettujen tekoälyjärjestelmien vaatimusten soveltaminen vastaisi suuririskisten tekoälyjärjestelmien soveltamisaikataulua. Muutos ei koskisi viranomaiskäyttöön tarkoitettuja järjestelmiä, joiden on edelleen täytettävä asetuksen vaatimukset 2.8.2030 mennessä.

Lisäksi EU:n siviili-ilmailun turvallisuutta ja Euroopan unionin lentoturvallisuusvirasto EASA:a koskevaa perusasetusta muutettaisiin siten, että tekoälyasetuksen suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä koskevat vaatimukset voidaan yhdistää kyseiseen asetukseen.

4 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

4.1 Oikeusperusta

Niin digiomnibus- kuin tekoälyomnibus-asetusehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 114 artikla, joka koskee sisämarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa koskevia toimenpiteitä ja sen tavoitteena on lähentää jäsenvaltioiden lainsäädäntöä ja varmistaa lainsäädännön yhtenäinen ja syrjimätön soveltaminen Euroopan unionissa. Sen nojalla noudatetaan tavallista lainsäätämisyjärjestystä ja neuvosto tekee päätökset määräenemmistöllä.

EU-tuomioistuimien on vakiintuneesti katsonut, että säädös voidaan hyväksyä SEUT 114 artiklan perusteella ainoastaan, mikäli siitä ilmenee objektiivisesti ja tosiasiallisesti, että sen tarkoituksena on sisämarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa koskevien edellytysten parantaminen. Mikäli tämä edellytys täyttyy, antaa SEUT 114 artikla unionin lainsäätäjälle laajan harkintavallan kulloinkin tarvittavien lähentämis- ja yhdenmukaistamistoimenpiteiden valinnassa.

Digiomnibus-ehdotuksen toisena oikeusperustana olisi lisäksi SEUT 16 artikla niiltä osin kuin kyseisellä ehdotuksella muutettaisiin yleistä tietosuojaa-asetusta ja toimielinten tietosuojaa-asetusta. SEUT 16 artikla koskee henkilötietojen suojaa ja muodostaa oikeusperustan EU:n tietosuojalainsäädännölle. Artiklassa vahvistetaan, että henkilötietojen suoja on perusoikeus EU:ssa. EU:lla on toimivalta säätää lakeja, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä. Myös SEUT 16 artiklan nojalla noudatetaan tavallista lainsäätämisyjärjestystä ja neuvosto tekee päätökset määräenemmistöllä.

Säädöksen oikeusperusta on määriteltävä sen tarkoituksen ja pääasiallisen sisällön perusteella. EU-tuomioistuimien on vakiintuneesti katsonut, että unionin lainsäätäjän olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä aina käyttämään vain yhtä oikeusperustaa. Kahden tai useamman rinnakkaisen oikeusperustan käyttäminen on poikkeuksellinen ratkaisu. Se on EU-tuomioistuimen mukaan mahdollista silloin, kun on kyse toimesta, jolla on useampi samanaikainen tarkoitus tai sillä on useita osatekijöitä, joita ei voida erottaa toisistaan ja joista mikään ei ole toiseen nähden toisarvoinen ja välillinen.

Valtioneuvoston arvion mukaan useamman oikeusperustan käyttäminen vaikuttaisi digiomnibus-ehdotuksen yhteydessä perustellulta. Ehdotettujen oikeusperustojen yhdistäminen on ongelmatonta myös käsittely- ja päätöksentekomenettelyiden näkökulmista, sillä molempien osalta noudatetaan tavallista lainsäätämisyjärjestystä ja neuvosto tekee ratkaisunsa noudattaen samaa äänestysmenettelyä.

Valtioneuvosto katsoo yhteenvetona, että ehdotusten oikeusperustat ovat pääosin asianmukaiset. Tekoälyasetusta koskevien muutosten osalta tulisi kuitenkin vielä arvioida SEUT 16 artiklan lisäämistä oikeusperustaksi, sillä ehdotetut muutokset koskevat tietyiltä osin myös henkilötietojen suojaa.

4.2 Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteet

Digiomnibus

Valtioneuvoston alustavan näkemyksen mukaan ehdotus on data-asetuksen, mukaan lukien datanhallinta-asetuksen, avoimen datan direktiivin ja muita kuin henkilötietoja koskevan datan vapaata liikkuvuutta koskevaan asetukseen, osalta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukainen.

Valtioneuvoston alustavan näkemyksen mukaan ehdotus on yleisen tietosuoja-asetuksen ja toimielinten tietosuoja-asetuksen osalta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukainen, mutta neuvotteluissa on vielä arvioitava, onko ehdotettu sääntely kaikilta osin oikeasuhteista vaarantamatta nykyistä korkeaa tietosuojaan tasoa. Komission ehdotukseen ei ole esimerkiksi sisällytetty uuden ehdotettavan sääntelyn (muun muassa anonymisointia ja pseudonymisointia, tekoälyjärjestelmien kehittämistä ja operointia sekä evästeitä koskeva sääntely) osalta ehdotuksia hallinnollisten seuraamusmaksujen tasosta (yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artikla). Myöskään toimielinten tietosuoja-asetuksen osalta ehdotuksessa ei ole arvioitu uuden ehdotettavan sääntelyn hallinnollisten seuraamusmaksujen tasoa (toimielinten tietosuoja-asetuksen 66 artikla). Seuraamukset ovat tärkeä osa sääntelyn tehokkuutta, ja sääntelyn oikeasuhteisuuden varmistamiseksi olisi tärkeää varmistaa, ettei ehdotettava sääntely jätä epäselväksi, voidaanko hallinnollisia seuraamusmaksuja määrätä uuden sääntelyn osalta ja mikä olisi määrättävien seuraamusmaksujen taso. Edelleen on syytä varmistaa, että säädös- ja täytäntöönpanovallan delegointi komissiolle on kaikilta osin tarkoituksenmukaista sekä riittävän tarkkarajaista ja täsmällistä (ehdotettu uusi 41 a artikla sekä ehdotetut muutokset 35 artiklaan).

Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin osalta komissio ei ole tehnyt arviointia toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden osalta. Tältä osin neuvotteluissa on arvioitava, onko ehdotettu sääntely kaikilta osin kyseisten periaatteiden mukaista.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan ehdotus on keskitetyn EU-ilmoitusjärjestelmän perustamisen osalta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukainen. Komissio ei kuitenkaan ole arvioinut, onko toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukaista se, että sääntelyn kohteet veloitetaan kaikissa tilanteissa ilmoittamaan ja raportoimaan keskitetyn EU-ilmoitusjärjestelmän kautta. Tältä osin neuvotteluissa on selvennettävä ja arvioitava, onko ehdotus sen velvoittavuutta koskevilta osin toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukainen, esimerkiksi tilanteissa, joissa raportoitavat tiedot sisältävät kansallista turvallisuutta koskevia tietoja, tai kyse on vain yhden säädöksen nojalla yhdessä jäsenvaltiossa tapahtuvasta raportoinnista.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan ehdotus on P2B-asetuksen kumoamisen osalta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukainen. Sääntelyn yksinkertaistamisen ja hallinnollisen taakan vähentäminen puoltavat P2B-asetuksen, digipalveluasetuksen ja digimarkkina-asetuksen päällekkäisyyksien tarkastelua. Kumoamista harkittaessa on huomioitava säädösten erilaiset kohteet ja soveltamisalat: P2B-asetus turvaa sopimussuhteiden läpinäkyvyyden kaikenkokoisten verkossa toimivien välityspalveluiden ja niiden yrityskäyttäjien välillä, kun taas digimarkkina-asetus koskee vain suuria portinvartijayrityksiä ja digipalveluasetus välityspalveluiden vastuuta niiden alustoilla julkaistusta sisällöstä. Keskeistä on varmistaa, miten yritysten oikeusturva sopimussuhteissa alustoihin toteutuisi P2B-asetuksen kumoamisen jälkeen.

Tekoälyomnibus

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan ehdotus on tekoälyasetuksen osalta pääasiallisesti toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukainen. Henkilötietojen suojan näkökulmasta neuvotteluissa on kuitenkin vielä arvioitava, onko ehdotettu sääntely kaikilta osin oikeasuhteista, vaarantamatta nykyistä korkeaa tietosuojan tasoa. Tältä osin tulisi huomioida ennen muuta erityisten henkilötietoryhmien käsittely suuririskisissä tekoälyjärjestelmissä ja käsittelystä aiheutuvat korkeat riskit.

5 Ehdotuksen vaikutukset

Data-asetus

Komission arvion mukaan datasääntelyn keskittäminen data-asetukseen edistää yhdenmukaisuutta ja selkeyttä. Ehdotukset edellyttäisivät kuitenkin 1.1.2026 voimaan tulevaan kansallisessa täytäntöönpanolaissa säädettyihin viranomaistehtäviin ja toimivaltuuksiin vähintään teknisluonteisia muutoksia, mistä aiheutuu jonkin verran hallinnollista taakkaa viranomaisille. Vaikutuksia voi tulla kansalliseen viranomaisten tehtäväjakoon suojatun datan uudelleenkäytössä, sillä epäselvä sääntely voi aiheuttaa julkiselle hallinnolle merkittäviä kustannuksia, jos suojattua dataa tulee asettaa saataville nykyistä laajemmin tai nykyistä järjestelmää olisi muutettava.

Sallimalla datanhaltijoiden kieltäytyä liikesalaisuuksien luovuttamisesta kolmansien maiden toimijoille, joilla on heikko suoja, komissio arvioi keventävänsä dataan ja liikesalaisuuksien valmisteluun, jakamiseen ja suojaamiseen liittyviä taakkoja yrityksille. Merkittävimmät säästöt voisivat syntyä tiedonhallintasopimuksista, sovellusohjelmointirajapintojen perustamisesta, oikeudellisten riskien vähenemisestä erityisesti rajat ylittävissä tilanteissa sekä vaatimustenmukaisuuden osoittamisesta arvioitaessa liikesalaisuuksien suojaamiskehyksiä EU:n ulkopuolella. Muutokset eivät todennäköisesti kuitenkaan poista käytännön soveltamistyössä tarvittavan lisäohjeistuksen tarvetta.

Uusi julkisen sektorin datanjakokehys vähentää komission arvioiden mukaan yritysten hallinnollista ja oikeudellista taakkaa. Vaikka kustannukset julkisten hätätilanteiden pyyntöjen käsittelyssä pysyvät merkittävinä (esimerkiksi vaadittavat ohjelmistoratkaisut, tiedonhallinta- ja henkilöstökustannukset), yksinomaan julkisiin hätätilanteisiin keskittyminen vähentää monimutkaisuutta, kun yritysten ei tarvitse enää räätälöidä datainfrastruktuuria ja käydä sopimusneuvotteluja laajemman tilannekirjon varalta. Toimivaltaisten viranomaisten kustannukset myös vähenevät, kun tiedonjakovaltuuksien hallinta jäsenvaltioiden välillä yksinkertaistuu ja koordinointi helpottuu erityisesti rajat ylittävissä tilanteissa.

Suomessa on jo ennestään säädetty kansallisesti tiedonsaantioikeuksista poikkeusoloissa datanhaltijalta. Data-asetus on ollut tässä suhteessa vain täydentävää. Aiemmin sääntely mahdollisti sen, että myös muiden jäsenvaltioiden viranomaiset saattoivat pyytää Suomessa olevilta datanhaltijoilta tietoa käyttöönsä muun poikkeuksellisen tarpeen perusteella. Tämän mahdollisuuden poistuminen voi keventää hieman suomalaisten yritysten hallinnollista taakkaa.

Komissio arvioi, että ehdotetun kevyemmän sääntelyn piiriin kuuluisi ainakin 100 000 sopimusta räätälöidyistä PaaS- ja SaaS-palveluista. Mahdollisuus olla neuvottelematta sopimuksia uusiksi mahdollistaisi noin miljardin euron säästöt. Sopimusten uudelleenneuvottelua koskeva lievennys koskee ennen asetuksen voimaantuloa tehtyjä sopimuksia, joten säästöt kohdistuisivat niihin toimijoihin, jotka eivät ole ehtineet muuttaa sopimuksiaan. Lievennysten kohdistuminen ennen voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin luo haasteita asetuksen täytäntöönpanoon sekä palveluntarjoajien että viranomaisten kannalta. Ehdotuksen voi myös tulkita tarkoittavan, että komissio ei oleta asetusta tältä osin

noudatettavan. Lievennyksillä ei oleteta olevan merkittäviä markkinavaikutuksia, koska uudet sopimukset tulisi laatia asetuksen mukaisiksi.

Komissio ei ole arvioinut kustannuksia tai säästöjä älysopimuksia koskevasta sääntelystä, mutta arvioi sen poistamisen vähentävän hallinnollista taakkaa. Kehittäjiä ei tarvitsisi enää suunnitella älykkäitä sopimuksia uudelleen täyttääkseen data-asetuksen vaatimukset tai suorittaa vaatimustenmukaisuusarviointoja. Myös viranomaisten taakan on arvioitu kevenevän, kun kehittyvän markkinan ja teknologian vaatimustenmukaisuutta ei tarvitse valvoa. Joustavampi ympäristö voi edistää uusien älysopimusratkaisujen kehittämisen, mikä puolestaan voi edistää taloudellista toimintaa ja teknologista kehitystä.

Komissio arvioi, että vapaaehtoinen ja yksinkertaisempi datanvälityspalvelujärjestelmä lisää luottamusta, vähentää kustannuksia ja kannustaa liiketoimintamallien kehitystä. Keskeisten määritelmien selkeyttäminen ja sääntöjen tarkentaminen vähentää hallinnollista taakkaa. Vaatimuksen poisto palvelun tarjoamisesta erillisen oikeushenkilön kautta luo säästöjä niin perustamis- kuin hallinnollisissa kuluissa. Kansallisia data-altruismijärjestelyjä koskevan velvoitteen poistaminen säästää jäsenvaltioilta raportointikustannuksia.

EU-tasolla muutokset voivat säästää jopa 318 750 euroa kertaluonteisia kustannuksia ja noin 6 miljoonaa euroa vuosittaisia hallinnollisia kuluja. Ne alentavat markkinoille pääsyn esteitä ja voivat houkutella uusia toimijoita datanvälittäjäpalvelujen tarjoajiksi, lisäten markkinoiden kilpailua ja kasvua.

Vapaaehtoisen datan jakamisen odotetaan lisääntyvän, kun useammat yritykset löytävät palveluja tarpeisiinsa, minkä komissio odottaa johtavan edistykseen yleistä mielenkiintoa tai yhteiskunnallisia tavoitteita koskevassa tutkimuksessa (tutkimus harvinaisemmista sairauksista, ympäristönsuojelu, biologinen monimuotoisuus).

Rekisteröitymisvaatimuksen poistaminen datanvälityspalvelujen tarjoajilta voi johtaa markkinoiden läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden heikkenemiseen, sillä toimivaltaiset viranomaiset valvovat vain rekisteröityneitä toimijoita. Erityisesti kuluttajien voi olla vaikea hahmottaa rekisteröityneiden ja puhtaasti sopimusperusteisesti toimivien datanvälityspalvelujen eroa, minkä vuoksi rekisteröitymiseen ja yhteiseen tunnukseen tulisi kiinnittää huomiota esimerkiksi EU:n data-avaruuksien ja julkisen sektorin käyttämien palvelujen yhteydessä.

Suomessa data-asetusta ja datanhallinta-asetusta täsmentävät säännökset on jo pääsääntöisesti yhdistetty samaan lakiin. Liikenne- ja viestintäviraston mukaan aiempi datan välityspalvelun määritelmä on sulkenut pois toimijoita asetuksen ulkopuolelle. Ehdotuksen määritelmämuutokset selkeyttävät tulkintaa ja laajentavat potentiaalisten välityspalveluntarjoajien joukkoa.

Ehdotus säilyttää yritysten mahdollisuuden sijoittaa ei-henkilötietoja tehokkaimpaan EU-sijaintiin, mikä vähentää päällekkäistä oikeudellista työtä ja pienentää kustannuksia. Komissio arvioi, että julkiset viranomaiset vapautuisivat raskaista seurantatehtävistä, kun velvoite keskitetystä datalokalisointivaatimuksia koskevasta infopisteestä poistettaisiin, mikä johtaisi arviolta noin 31 000 euron vuotuisiin säästöihin per jäsenvaltio (noin 847 000 euroa EU-tasolla). Lisäksi sääntöjen yksinkertaistaminen helpottaa yritystoiminnan harjoittamista ja edistää ei-henkilötietoihin perustuvien palveluiden vapaata liikkuvuutta.

Komissio arvioi, että kokoamalla julkisen sektorin tietojen uudelleenkäyttöä koskevat säännöt data-asetukseen yhdenmukaistaa määritelmiä ja menettelyjä sekä poistaa päällekkäisyyksiä

tinkimättä sääntelyn tasosta. Ehdotus helpottaa datan löytämistä ja käyttöä, vähentää noudattamiskustannuksia ja nopeuttaa pääsyä julkisen sektorin tietoihin selkeämpien, suoraan sovellettavien ja EU-tasolla yhdenmukaisten sääntöjen ansiosta.

Suomessa direktiiviä implementoivan kansallisen lainsäädännön tarvetta on arvioitava. Ehdotuksella ei näytä olevan mainittavia vaikutuksia julkisen sektorin elimiin tai niihin, jotka haluavat käyttää julkisen sektorin hallussa olevaa avointa dataa uudelleen. Vaikutuksia on mahdollisesti tietosuojan, tieteen vapauden, julkisuusperiaatteen ja julkisen hallinnon tiedonhallinnan näkökulmasta, mitä on vielä tarkasteltava erikseen. Lisäksi on arvioitava vaikutukset viranomaisten laillisuusvalvontaan, tutkimustoimintaan ja julkisuuslain mukaisten päätösten muutoksenhakuun, mikäli data-asetuksen IX luvun yleiset säännökset tulisivat sovellettaviksi uuteen VIIc lukuun.

Ehdotus julkisen sektorin elinten mahdollisuudesta periä tietyiltä yrityksiltä suurempia maksuja asiakirjojen ja datan luovuttamisesta uudelleenkäytettäväksi sekä asettaa käyttöehtoja on muotoiltu epäselvästi, koska se antaisi toimivallan asettaa korkeampia maksuja itse viranomaisille, siinä missä viranomaisten maksujen perusteista säädetään Suomessa lähtökohtaisesti laeissa ja niiden nojalla annettavissa asetuksissa. On myös epäselvää, kuinka paljon hallinnollista taakkaa syntyisi siitä, että julkisen sektorin elimen olisi datan tai asiakirjan uudelleenkäyttöpyynnön yhteydessä selvitettävä, onko pyytäjää sellainen yritys, johon poikkeuksellisia ehtoja tai korkeampia maksuja voitaisiin soveltaa. Lisäksi ehdotuksen suhdetta syrjimättömyyden ja kilpailuneutraliteetin periaatteisiin olisi vielä tarkasteltava.

Komissio arvioi SMC-määritelmän kattavan 38 000 yritystä unionissa. Suojattujen julkisen sektorin tietokantojen alennetun hinnan pääsyn laajentaminen SMC-yrityksistä kaikkiin pieniin ja keskiin yrityksiin voisi tuottaa yhteensä 5–19 miljoonan euron vuosittaiset säästöt koko EU:ssa. Säännösten laajentamisen SMC-yrityksiin odotetaan edelleen edistävän tietojen uudelleenkäyttöä ja vauhdittavan innovaatiota tekemällä julkisen sektorin tiedoista helpommin saatavilla laajemmalle joukolle taloudellisia toimijoita, millä pitäisi olla myönteinen taloudellinen vaikutus.

Yleinen tietosuojasetus, toimielinten tietosuojasetus ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi

Yleinen tietosuojasetus

Komission mukaan yleisen tietosuojasetuksen osalta ehdotetuilla kohdennetuilla muutoksilla yksinkertaistettaisiin vähäriskistä käsittelyä koskevia vaatimuksia sekä yhdenmukaistettaisiin ja selkeytettäisiin tiettyjä asetuksen keskeisiä käsitteitä. Komission mukaan ehdotuksilla tuettaisiin rekisterinpitäjiä vaarantamatta kuitenkaan korkeaa henkilötietojen suojan tasoa. Muutokset tukisivat erityisesti niitä pk-yrityksiä, jotka eivät harjoita dataintensiivistä tai riskialtista toimintaa. Komission mukaan rekisterinpitäjät voisivat jatkossa kohdistaa resurssinsa dataintensiivisempään ja riskialttiimpaan toimintaan, jonka kannalta henkilötietojen suojaamistoimet ovat kaikkein kriittisimpiä. Ehdotettujen muutosten odotetaan tuovan toimijoille suoria sääntelyhyötyjä parantamalla toiminnan tehokkuutta ja riskien vähentämistä sekä parantamalla innovointi- ja kehitysympäristöä. Nämä hyödyt säästäisivät kustannuksia muun muassa vähentämällä tietosuojasetuksen mukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseksi tarvittavia aikaa ja resursseja. Komission ei ole esittänyt tarkempia lukumäärisiä arvioita säästöistä.

Toimielinten tietosuojasetus

Komissio ei ole esittänyt erillisiä arvioita toimielinten tietosuoja-asetuksen osalta. Muutosehdotukset kuitenkin vastaavat pitkälti, mitä komissio ehdottaa tietosuoja-asetukseen.

Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi

Komission mukaan esityksen tarkoituksena on vähentää evästekyselyitä vähentämällä niitä tilanteita, jolloin käyttäjältä tulisi pyytää suostumus. Komissio arvioi, että evästesääntöjen päivittämisen seurauksena vähenevä evästekyselyiden käyttö vähentää yrityksille aiheutuvia kustannuksia. Nykyisin yrityksille evästesääntelyn noudattamisesta aiheutuviksi kustannuksiksi arvioidaan noin 400 euroa vuodessa, ja kuluja voitaisiin ehdotuksen mukaan laskea. Evästekyselyiden määrän vähentymisestä yrityksille aiheutuvien kulujen lisäksi ehdotus myös yksinkertaistaisi ja parantaisi kansalaisten kokemuksia verkkosivuilla säilyttäen edelleen henkilötietojen korkean tason. Komission mukaan ehdotus vahvistaisi käyttäjien oikeuksia harjoittaa tietosuojaoikeuksiaan ja ilmaista valintansa verkossa.

Komission ehdotus tarkoittaisi, että jatkossa päätelaitteen henkilötietojen tallentamisen ja käytön osalta Suomessa toimivaltainen viranomainen olisi tietosuojavaltuutettu, joka toimii yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuna kansallisena valvontaviranomaisena. Evästeiden ja muiden päätelaitteen tietojen kuin myös luonnollisten ja oikeushenkilöiden osalta valvonta jakautuisi tietosuojavaltuutetun ja Liikenne- ja viestintäviraston välille riippuen siitä, olisiko päätelaitteen tieto henkilötietoa vai muuta kuin henkilötietoa vai olisiko päätelaite luonnollisen vai oikeushenkilön. Komission ehdotuksen mukaan voimassa oleva sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 5 artiklan 3 alakohta koskisi jatkossakin oikeushenkilöiden päätelaitteiden tietoja. Ehdotetulla muutoksella olisi näin ollen muutoksia nykyiseen toimivallanjakoon tietosuojavaltuutetun ja Liikenne- ja viestintäviraston välillä. Ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia ja vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön, kuten tietosuojalakiin (1050/2018) ja sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin (917/2014), tulee vielä arvioida tarkemmin.

Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 15 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat toteuttaa lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla rajoitetaan mm. kyseisen direktiivin 5 artiklassa säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien soveltamisalaa. Esimerkiksi lainvalvontaviranomaisten pääsystä sähköisten viestintäpalveluiden tarjoajien tallentamaan tietoon on mahdollista säätää sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 15 artiklan mukaisesti. Komission ehdotuksen mukaan päätelaitteen henkilötietojen tallentamisesta ja käytöstä säädettäisiin jatkossa yleisessä tietosuoja-asetuksessa. Komission ehdotukseen sisältyy sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 15 artiklan kaltainen poikkeamismahdollisuus. Jatkovalmistelussa on vielä arvioitava tarkemmin, voiko muutoksella olla vaikutuksia siihen, miten esimerkiksi lainvalvontaviranomaisten tiedonsaantioikeuksista voidaan säätää.

Keskitetty EU-ilmoitusjärjestelmä poikkeamille

Keskitetyn EU-ilmoituskanavan toimeenpano komission ehdottamassa muodossa aiheuttaisi tietojärjestelmäkustannuksia viranomaisille, jotka vastaanottavat ja käsittelevät sen välityksellä tehtäviä ilmoituksia. Näitä viranomaisia ovat ainakin Liikenne- ja viestintävirasto, Energiavirasto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Lupa- ja valvontavirasto, Kaakkois-Suomen elinvoimakeskus, Ruokavirasto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, Finanssivalvonta ja Tietosuojavaltuutettu. Mainituille viranomaisille on aiheutunut viimeaikaista tietojärjestelmäkustannuksia muun ohella NIS 2 -direktiivin, CER-direktiivin sekä yleisen tietosuoja-asetuksen toimeenpanosta.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin Kyberturvallisuuskeskus ylläpitää Suomessa järjestelmää NIS 2 -direktiivin ja kyberturvallisuuslain (124/2025) mukaisia ilmoituksia varten.

Keskitetyn EU-ilmoituskanavan toimeenpano komission ehdotuksen mukaisesti aiheuttaisi muutoksia tämän järjestelmän toimintaan. Muutoksien laajuus tai siitä aiheutuvat kustannukset eivät ole tässä vaiheessa määritettävissä yksityiskohtaisesti järjestelmän toteutukseen liittyvien teknisten yksityiskohtien puuttumisen vuoksi. NIS 2- ja CER-direktiivin täytäntöönpanosta aiheutuvia viranomaisvaikutuksia on arvioitu direktiivien täytäntöönpanoa koskevissa hallituksen esityksissä (HE 57/2024 vp ja HE 205/2024 vp).

Komission vaikutusarvioinnin mukaan keskitetyn EU-ilmoitusjärjestelmän perustamisen kustannus EU-tasolla on 6 miljoonaa euroa. Järjestelmän ylläpitäminen edellyttäisi noin 8 htv:n työpanoksen ENISA:ssa ja tulevaisuudessa uusien säädösten mukaisen raportoinnin lisääminen osaksi järjestelmää kustantaisi arviolta 500 000 euroa kutakin säädöstä kohden. Komission vaikutusarvioinnin mukaan vastaavien keskitettyjen järjestelmien rakentamisen kustannus vaihtelisi jäsenvaltiokohtaisesti välillä 150 000–1 500 000 euroa ollen keskimääräisesti 550 000 euroa.

Komission vaikutusarvioinnin mukaan keskitetyn EU-ilmoitusjärjestelmän mukaisesta raportoinnista aiheutuva taloudellinen hyöty sääntelyn kohteille on koko Euroopan unionin tasolla vaihteluvälillä 0,29–41,5 miljoonaa euroa. Suuren vaihteluvälin taustalla on epävarmuus ilmoituksien määristä. Laskelma perustuu komission arvioon siitä, että ilmoittamisesta aiheutuu sääntelyn kohteelle keskimäärin 440 euron kustannus, minkä keskitetty EU-ilmoitusjärjestelmä puolittaisi.

Komissio ei ole arvioinut ehdotuksesta aiheutuvia vaikutuksia jäsenvaltioille tai olemassa olevien kansallisten ilmoitusjärjestelmien kannalta. Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan kansalliset NIS 2- ja CER-direktiivien sekä yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisten ilmoituskanavien kehittämiseen osoitetut kustannukset kasvaisivat, sillä ehdotuksen toimeenpano edellyttäisi muutoksia sekä ilmoituskanaviin että tietojen käsittelyyn liittyviin tietojärjestelmiin. Ehdotuksen toteuttaminen aiheuttaisi edellä kuvatusti uusia tietojärjestelmäkustannuksia viranomaisille.

Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan keskitetty EU-ilmoituskanava vähentää sääntelyn kohteelle ilmoittamisesta aiheutuvia kustannuksia suhteessa nykytilaan Suomessa silloin, kun samasta tapahtumasta olisi ilmoitettava useamman kuin yhden säädöksen nojalla taikka useamman kuin yhden EU-jäsenvaltion viranomaiselle. Valtioneuvoston arvion mukaan keskitetty EU-ilmoituskanava voi kuitenkin myös lisätä ilmoittamisesta aiheutuvia kustannuksia suhteessa nykytilaan Suomessa silloin, kun tapahtumasta olisi ilmoitettava vain yhden säädöksen nojalla tai yhden EU-jäsenvaltion viranomaiselle.

Euroopan komissio arvioi keskitetyn EU-ilmoituskanavan välityksellä tehtäväksi vuosittain yhteensä 1 340–188 000 ilmoitusta. Huomattavasta vaihteluvälistä huolimatta valtioneuvoston alustavan arvion mukaan arviota voidaan pitää maltillisena. Esimerkiksi Suomessa Tietosuojavaltuutetulle saapui vuonna 2024 tietoturvaloukkauksilmoituksia yhteensä 7 152 kappaletta.

Eräiden säädösten kumoaminen

Komissio toteaa, että kumoamalla P2B-asetus yksinkertaistettaisiin verkkoalustoihin ja yrityskäyttäjiin sovellettavaa sääntelykehystä poistamalla päällekkäistä sääntelyä suhteessa digipalveluasetukseen (DSA) ja digimarkkina-asetukseen (DMA). Komissio katsoo P2B-asetuksen kumoamisen vähentävän oikeudellista epävarmuutta ja tarpeettomia sääntöjen noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia verkkoalustapalveluille, mikä lisää yritysten luottamusta oikeudelliseen kehikseen ja kannustaa uusia tulokkaita EU:n markkinoille.

Komission mukaan P2B-asetuksen kumoaminen edistäisi myös voimassa olevien sääntöjen tehokkaampaa ja kohdennetumpaa täytäntöönpanoa, sillä niissä jäsenvaltioiden vastuu täytäntöönpanon valvonnasta on rajattu tarkasti. P2B-asetuksen kumoamisen jälkeen jäsenvaltioilla olisi mahdollisuus säätää omia vastaavia sääntöjä, mutta komission mukaan riski sääntelyn hajautumiselle olisi pieni, koska DSA ja DMA tuovat sääntelyyn täysharmonisoinnin ja jättävät siten vähän tilaa kansallisille toimille.

Komission mukaan sen toteuttamassa kuulemisessa jotkin jäsenvaltiot viittasivat P2B-asetuksen nykyisiin päällekkäisyyksiin muun lainsäädännön, kuten DSA:n tai DMA:n, kanssa. Samoin useat yritykset ilmoittivat kokeneensa oikeudellista epävarmuutta ja päällekkäisyyksiä, jotka johtuvat P2B-asetuksen ja muiden EU:n sääntöjen päällekkäisyyksistä. Eräät eurooppalaiset foorumit ovat esimerkiksi viittanneet erityisiin päällekkäisyyksiin, jotka koskevat velvoitteita perustaa sisäinen valitusten käsittelyjärjestelmä. Muita päällekkäisyyksiä havaittiin läpinäkyvyysvelvoitteissa järjestykseen, ehtoihin tai sovittelua koskevissa säännöissä.

Valtioneuvosto katsoo, että komissio on tarkastellut työasiakirjassaan P2B-asetuksen kumoamisen vaikutuksia pääasiassa soveltamisen kohteena olevien verkkoalustayritysten kautta. P2B-asetuksen tavoitteena on turvata sopimussuhteiden läpinäkyvyys kaikenkokoisten verkossa toimivien välityspalveluiden sekä niitä hyödyntävien yrityskäyttäjien välillä. Useat DSA:n ja DMA:n velvoitteet koskevat vain portinvartija-asemassa olevia verkkoalustapalveluita. Riskinä on, että P2B-asetuksen kumoaminen heikentäisi verkkoalustapalveluita käyttävien yrityskäyttäjien asemaa sopimussuhteissa verkkoalustapalveluita tarjoavien yritysten kanssa. Esimerkiksi P2B-asetuksessa säädetään yrityskäyttäjille oikeudesta saada tieto 30 päivää ennen jakelun rajoittamisesta tai keskeyttämisestä ja tilaisuus valittaa päätöksestä (4 artikla). DSA ja DMA tarjoavat yrityskäyttäjille mahdollisuuden valittaa sovellustensa poistamisesta vain jälkikäteen.

Tekoälyomnibus

Komission mukaan ehdotuksen tavoitteena on merkittävä hallinnollisen taakan vähennys. Alustavien arvioiden mukaan säästö tästä olisi noin 300–430 miljoonaa euroa vuodessa, minkä lisäksi muutoksilla olisi ei-määrällisiä positiivisia vaikutuksia.

Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan tekoälyasetukseen ehdotetut muutokset vähentäisivät ainakin jonkin verran talouden toimijoihin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa, mutta muutosta ei voisi pitää merkittävänä.

Erityisesti merkityksellisiä olisivat kuitenkin SMC-yrityksiä koskevat muutokset, koska SMC-yrityksiä on komission arvion mukaan EU:ssa noin 38 000. Vaikutustensa lisäksi pk-yritysten tietyissä kohdin helpompien vaatimusten ulottaminen SMC-yrityksiin olisi myös helposti ymmärrettävä ja juridisesti yksinkertainen toimi. SMC-yrityksiä koskevat helpotukset ovat osa komission yleistä yksinkertaistamisen linjaa myös muilla sektoreilla.

Komissiolle ehdotetut toimivaltuudet valvoa yleiskäyttöisiä tekoälyjärjestelmiä, jotka perustuvat saman tarjoajan yleiskäyttöiseen tekoälymalliin, sekä erittäin suuriin alustoihin ja hakukoneisiin integroituja tekoälyjärjestelmiä vahvistaisivat komission mahdollisuuksia valvoa tällaisia järjestelmiä, joiden rooli on suuri ja edelleen kasvava varsinkin kuluttajakäytössä, ja joita alkuperäisessä asetuksessa ei ole otettu riittävästi huomioon. Komission tekemänä valvonnan voi odottaa näiden kohdalla olevan tehokkaampaa kuin yksittäisten jäsenvaltioiden tahoillaan tekemä valvonta. Komissio tarvitsisi valvonnan järjestämiseen kuitenkin arviolta 38 uutta henkilötyövuotta. Koska Suomessa tekoälyjärjestelmien valvontaan ei ole kohdistettu uusia resursseja, vaan valvonta on määrä tehdä nykyisten määrärahojen puitteissa, ei tästä

ehdotuksesta syntyisi suoraa kustannussäästöä kansallisille valvontaviranomaisille Suomen osalta toisin kuin ehdotuksessa arvioidaan.

Kokonaisuutena arvioiden tekoälyasetuksen muutosehdotukset eivät merkittävästi vähentäisi julkisen hallinnon hallinnollista taakkaa tai kustannuksia. Toisaalta ne eivät mainittavasti lisäisikään niitä. Rekisteröintivelvollisuuden poistaminen järjestelmiltä, joita julkisessa hallinnossa käytetään mutta joita ei katsota suuririskisiksi, helpottaisi hallinnollista taakkaa hieman. Asetuksen vaatimusten soveltamista koskevat pidemmät määräajat antaisivat kansallisille valvontaviranomaisille enemmän aikaa valmistautua valvontatehtäväänsä, kuten tehdä hallinnollisia järjestelyjä ja kehittää osaamista. Kansallisten viranomaisten tekoälylukutaidon edistämistä koskeva velvoite on muotoiltu avoimesti ja se voitaisiin mahdollisesti toteuttaa jo suunnitelluin toimenpitein ja nykyisten määrärahojen puitteissa. Joka tapauksessa muutos selkeyttäisi nykytilaa, jossa pienetkin julkisen hallinnon toimijat ja yritykset ovat joutuneet pohtimaan tarvetta ryhtyä tekoälylukutaitoa edistäviin toimenpiteisiin.

Ylipäätään tekoälylukutaidon edistämisen velvoite (4 artikla) on huomioitu melko laajalti erilaisten toimijoiden kuten koulutuslaitosten, kolmannen sektorin, viranomaisten ja elinkeinoelämän etujärjestöjen toimesta. Artiklan takia on aloitettu toimenpiteitä tekoälylukutaidon edistämiseksi. Tällainen toiminta on tarpeellista ja kannatettavaa, mutta velvoite on kuitenkin yleisluontoinen ja sanktioimaton, minkä vuoksi se poikkeaa asetuksen muusta sisällöstä.

Omnibus-ehdotusta edeltäneessä julkisessa keskustelussa ja useamman jäsenvaltion ehdotuksissa nousi esille erityisesti ehdotukset lykätä asetuksen vaatimusten soveltamisen määräaikoja. Vaatimukset liittyivät erityisesti yhdenmukaistettujen standardien viivästymiseen ja korkeariskisiin tekoälyjärjestelmiin. Lykkäys helpottaisi yritysten toimintaa lisääjän myötä ja todennäköisesti alentaisi tulevia kustannuksia ja nostaisi vaatimusten toimeenpanon laatua, kun vaatimusten noudattamisessa voisi hyödyntää yhdenmukaistettuja standardeja. Samalla lykkäys heikentäisi ylipäätään lainsäädännön ennakoitavuutta vastaisuudessa. Yritykset ovat myös jossain määrin valmistautuneet vaatimusten voimaantulumiseen, ja lykkäys vaikuttaisi tähän aikatauluun.

Erityisiä henkilötietoryhmiä koskevien henkilötietojen käsittelyä koskeva muutos 4 a artiklaan ja rekisteröintivelvoitteen poistaminen muilta kuin suuririskisiltä tekoälyjärjestelmiltä edellyttävät vaikutustensa osalta vielä tarkempaa tarkastelua.

6 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Valtioneuvoston arvion mukaan asetusehdotuksilla on vaikutuksia henkilötietojen suojaan, viestinnän luottamuksellisuuteen, julkisuusperiaatteeseen, tieteen vapauteen ja elinkeinovapauteen, joita tarkastellaan seuraavaksi lähemmin.

6.1 Henkilötietojen suoja ja viestinnän luottamuksellisuus

Digiomnibus

Yleistä tietosuojasetusta, toimielinten tietosuojasetusta ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviä koskevilla muutoksilla arvioidaan olevan vaikutusta perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattujen henkilötietojen suojan kannalta. Myös avoimen datan direktiivin ja datanhallinta-asetuksen muutoksilla ja aineellisen sääntelyn siirtämisellä data-asetukseen voi olla vaikutusta henkilötietojen suojan kannalta. Sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin muutoksilla voi olla vaikutusta perustuslain 10 §:n 2 momentissa turvattujen viestinnän

luottamuksellisuuden kannalta. Henkilötietojen suojaa koskevia unionin- ja kansainvälisiä instrumentteja ovat Euroopan unionin perusoikeuskirja ja Euroopan ihmisoikeussopimus. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa turvataan jokaisen oikeus henkilötietojen suojaan ja 7 artiklassa säädetään yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamisesta. Vastaavasti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artikla sisältää määräyksiä jokaisen oikeudesta nauttia yksityiselämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta.

Digiomnibus-ehdotuksella ehdotetaan muutoksia liittyvät muun muassa anonymisointia ja pseudonymisointia koskevien henkilötiedon määritelmän tulkintaepävarmuuksien selventämiseen. Komission arvion mukaan henkilötiedon määritelmää koskevan muutoksen tarkoituksena on ainoastaan kodifoida unionin tuomioistuimen pseudonymisointia koskeva oikeuskäytäntö. Unionin tuomioistuin on asiassa C-413/23 P katsonut, ettei pseudonymisoitujen tietojen voida katsoa olevan kaikissa tilanteissa ja kaikkien henkilöiden osalta henkilötietoja, koska pseudonymisointi voi käsiteltävän asian olosuhteiden mukaan tosiasiallisesti estää muita henkilöitä kuin rekisterinpitäjää tunnistamasta rekisteröityä siten, ettei tämä ole enää näiden henkilöiden tunnistettavissa. Henkilötietojen määritelmän muuttamisella voi olla laajoja vaikutuksia henkilötietojen suojan tasoon EU:ssa. Muutoksella voi olla vaikutusta myös Suomea ja muita EU-jäsenmaita sitovien kansainvälisten velvoitteiden, kuten Euroopan neuvoston muutetun yksilöiden suojelua henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskeva yleissopimuksen (SopS 35—36/1992, jäljempänä tietosuojayleissopimus 108), täyttämisessä.

Komissio ehdottaa, että tekoälyjärjestelmien kehittäminen ja operointi voisi jatkossa perustua pääasiallisesti oikeutettuun etuun, ellei jäsenvaltion tai unionin oikeudessa nimenomaisesti vaadittaisi rekisteröidyn suostumusta. Tekoälyjärjestelmien kehittämiseen ja operointiin voi kuitenkin liittyä henkilötietojen suojan näkökulmasta korkeita riskejä rekisteröidyille, erityisesti suuririskisten tekoälyjärjestelmien ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen osalta. Erityisesti korkean riskin tilanteissa henkilötietojen suojan taso voisi heikentyä, mikäli henkilötietojen käsittely perustuisi rekisteröidyn suostumuksen sijaan oikeutettuun etuun.

Perustuslakivaliokunta (PeVL 14/2018 vp) on kiinnittänyt huomiota henkilötietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Tällä seikalla on erityistä merkitystä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn kohdalla. Valiokunnan mielestä kyseiseen käsittelyyn liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/1) ja kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (ks. esim. PeVL 3/2017 vp, s. 5). Käsittelyn rajaamista välttämättömään tukee osaltaan myös EU:n perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohta. Unionin tuomioistuin on tältä osin katsonut, että rajoitukset on toteutettava täysin välttämättömän rajoissa ja säännöstössä, joka merkitsee puuttumista henkilötietojen suojaan, on säädettävä selvistä ja täsmällisistä asianomaisen toimenpiteen laajuutta ja soveltamista koskevista säännöistä (ks. asia 740/22, 52 kohta, asia C-439/19, 105 kohta, asia 172–176 kohta, asia C-13/16, 30 kohta, yhdistetyt asiat C-92/09 ja C-93/09, 86 kohta, asia C-473/12, 39 kohta ja asia C-212/13, 28 kohta). Rajoitusten välttämättömyyttä arvioitaessa unionin tuomioistuin on katsonut, että välttämättömyyttä koskeva vaatimus ei täyty, mikäli tavoite voidaan kohtuudella saavuttaa yhtä tehokkaasti muilla rekisteröityjen perusoikeuksia vähemmän rajoittavilla keinoilla (ks. esim. asia C-548/21, 87 ja 88 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

Tekoälyjärjestelmien kehittämisen ja operoinnin osalta säädettäisiin lisäksi poikkeusperusteesta erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelylle koskien biometrisiä tietoja. Komission arvion mukaan biometristen tietojen käsittelyyn henkilöllisyyden todentamiseksi

(verification) ei todennäköisesti aiheuta merkittäviä riskejä rekisteröidyn perusoikeuksille ja -vapauksille, sillä rekisterinpitäjä ei saa biometrisistä tiedoista tietoa tai vain hyvin rajoitetun ajan varmennusprosessin aikana ja todentamisprosessi olisi rekisteröidyn yksinomaisessa hallinnassa. Unionin oikeus ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioden erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely tulisi rajoittaa välttämättömään ja sääntelyn tulisi sisältää asianmukaiset ja riittävät suojatoimet rekisteröidyn oikeuksien suojelemiseksi.

Digiomnibus keventää rekisterinpitäjän velvollisuuksia rekisteröidyn informoinnin sekä raportointivelvollisuuksien suhteen. Komission arvion mukaan ehdotetuilla hallinnollista taakkaa vähentävillä ja sääntelyä yksinkertaistavilla muutoksilla ei olisi kielteisiä vaikutuksia henkilötietojen suojan tasoon, vaan selkeämmän sääntelyn voidaan joiltain osin katsoa jopa parantavan suojan tasoa. Ehdotetun sääntelyn suhteen on kuitenkin syytä varmistua siitä, että se ei ole liian yleistasoista ja aiheuta näin mahdollisuutta laajempiin poikkeamiin henkilötietojen suojan tasosta (ks. PeVL 14/2018 vp ja EUT asiat 740/22 (52 kohta) ja C-439/19 (105 kohta ja 172–176 kohta). Yleisluonteiset ja laajat poikkeukset rekisteröidyn informointia koskeviin säännöksiin voivat tosiasiallisesti rajoittaa tietosuoja-asetuksessa turvattua oikeutta saada tietoa omien henkilötietojen käsittelystä. Vastaavasti tietoturvaloukkauksilmoitusten osalta ilmoituskynnyksen nostaminen korkeaan riskiin ja ilmoitusten tekemisen määräajan pidentäminen voisivat samanaikaisesti tehtynä heikentää nykyistä henkilötietojen suojan tasoa, sillä ajan kulumisen tapahtuneen tietoturvaloukkauksen ja tietosuojaviranomaiselle ilmoittamisen välillä saattaa vaarantaa ilmoittamisen tarkoituksen. Ehdotus voisi välillisesti vaikuttaa myös siihen, miten rekisteröity saa tietoa tapahtuneesta tietoturvaloukkauksesta.

Komissio arvioi, että evästekyselyiden vähentämiseen pyrkivä ehdotus parantaisi käyttäjien suojan tasoa. Ehdotuksen perusteella käyttäjät voisivat tehdä aitoja valintoja ja hyötyä sääntelyn asettamasta suojasta. Riittävän tiedonsaannin varmistaminen on olennaista sekä suostumuksen että rekisteröidyn vastustamisoikeuden kannalta, jotta rekisteröidyllä on mahdollisuus vaikuttaa henkilötietojensa käsittelyyn. Yhteentoimivuus tietosuoja-asetuksen ja toimielinten tietosuoja-asetuksen nykyisen suostumusta ja vastustamisoikeutta koskevan sääntelyn kanssa sekä sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin kanssa tulee myös varmistaa.

Tekoälyomnibus

Huomioiden perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohta ja sitä koskeva unionin tuomioistuinkäytäntö sekä perustuslakivaliokunnan arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskeva lausuntokäytäntö, rajoitukset henkilötietojen suojaan on toteutettava täysin välttämättömän rajoissa ja säännöstössä, joka merkitsee puuttumista henkilötietojen suojaan, on säädettävä selvistä ja täsmällisistä asianomaisen toimenpiteen laajuutta ja soveltamista koskevista säännöistä. Tältä osin tekoälyasetukseen ehdotetun 4 a artiklan ja suuririskisten tekoälyjärjestelmien osalta tulisi arvioida välttämättömyyden vaatimuksen säilyttämistä, jotta voidaan varmistaa, että erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely toteutetaan välttämättömän rajoissa ja että nykyinen korkea henkilötietojen suojan taso säilyy.

6.2 Julkisuusperiaate, tieteen vapaus ja elinkeinovapaus

Data-asetuksen ja siihen siirrettäväksi ehdotettujen datanhallinta-asetuksen III ja IV lukujen muutoksilla pyritään pääosin helpottamaan toimijoiden hallinnollista taakkaa eikä ehdotus sisällä olennaisia uusia vaatimuksia yrityksille. Ehdotuksessa laajennetaan tiettyjä pienille ja keskisuurille yrityksille annettuja lievennyksiä SMC-yrityksiin. Erottelun voidaan katsoa perustuvan objektiivisiin ja hyväksyttäviin perusteisiin ja olevan oikeasuhtaista. Ehdotus ei siten ole ongelmallinen elinkeinovapauden tai yritysten yhdenvertaisuuden kannalta.

Avoimen datan direktiivin ja datanhallinta-asetuksen II luvun muutoksilla ja sääntelyn siirtämisellä data-asetukseen voi olla vaikutuksia perustuslain 12 §:n 2 momentissa turvatus julkisuusperiaatteen kannalta siltä osin kuin sääntely vaikuttaa viranomaisten hallussa olevien asiakirjojen luovuttamiseen sekä perustuslain 16 §:n 2 momentissa turvatus tieteen vapauden kannalta siltä osin kuin sääntely vaikuttaa julkisin varoin tuotetun tutkimusdatan saataville asettamiseen.

Muutoksilla ja sääntelyn siirtämisellä voi myös olla vaikutuksia perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvatus elinkeinovapauden kannalta siltä osin kuin sääntelyä sovelletaan julkisin varoin tuotettuun tutkimusdataan ja eräiden julkisessa määräysvallassa olevien yritysten hallussa oleviin asiakirjoihin, sekä siltä osin kuin asiakirjojen ja datan uudelleenkäyttöön voidaan kohdistaa tietyt kriteerit täyttävien yritysten osalta muista poikkeavia ehtoja ja maksuja.

Ehdotuksilla koskien poikkeamaraportointia ja keskitettyä EU-ilmoituskanavaa ei ehdoteta muutettavaksi nykyisin voimassa olevia säännöksiä ilmoitus- tai raportointivelvollisuuksien alaisista tietosisällöistä taikka ilmoitus- tai raportointikynnyksistä. Ehdotuksella ei näin ollen ole tältä osin vaikutuksia perustuslain 18 §:ssä turvattuun elinkeinovapauteen.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991, jäljempänä myös itsehallintolaki) 18, 27 ja 29 §:ssä säädetään Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan välisestä toimivallan jaosta. Vastuu Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanossa jakautuu itsehallintolaissa säädetyn toimivallan jaon mukaisesti. Maakunta vastaa Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanosta siltä osin kuin asia itsehallintolain mukaan kuuluu sen toimivaltaan.

Dataan pääsyn ja datan jakamisen sekä niihin liittyvää viranomaisvalvonnan osalta lainsäädäntövaltan on katsottu olevan valtaosin valtakunnalla. Valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat valtion viranomaisten toimintaa (itsehallintolain 27 §:n 3 kohta). Useiden data-asetuksen sisältämien säännösten voidaan katsoa koskevan yksityisen sektorin toimintaa, joka kuuluu valtakunnan toimivaltaan (itsehallintolain 27 §:n 8, 10 ja 41 kohta). Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 1 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnan hallitusta sekä sen alaisia viranomaisia ja laitoksia sekä 4 kohdan mukaan asioissa, jotka koskevat kuntien hallintoa. Lainsäädäntövalvonnassa on katsottu, että viranomaisten hallussa olevien asiakirjojen julkisuus kuuluu Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan. Avoimen datan direktiivin ja datanhallinta-asetuksen II luvun osalta Ahvenanmaalla onkin lainsäädäntövalta itsehallintolain 18 §:n 2 ja 4 kohdan nojalla.

Yleisen tietosuojasetuksen osalta Ahvenanmaan maakunnan ja kuntien viranomaisten hallussa olevien henkilötietojen suoja on itsehallintolain 19 §:ssä tarkoitetussa maakuntalakien lainsäädäntövalvonnassa katsottu itsehallintolain 18 §:n 1 ja 4 kohdan nojalla kuuluvan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Asetusehdotus vaikuttaa koskevan Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia asioita siltä osin kuin ehdotuksessa tarkoitettu henkilötietojen käsittely liittyisi itsehallintolain 18 §:n 1 ja 4 kohdassa mainittuihin asioihin tai toimialoihin.

Toimielinten tietosuojasetusta sovelletaan unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn, eikä komission ehdotus vaikuta tältä osin koskevan Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia asioita henkilötietojen suojan osalta.

Tekoälyasetus jakautuu osin Ahvenanmaan ja osin valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 22 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta

asioissa, jotka koskevat elinkeinotoimintaa ottaen huomioon mitä on säädetty 27 §:n 1 momentin 2, 10, 12, 40 ja 41 kohdassa. Itsehallintolain mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat 27 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla sanan-, yhdistys- ja kokoontumisvapauden käyttäminen sekä kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuudet, 10 kohdan nojalla kuluttajansuoja, 12 kohdan nojalla ulkomaankauppa ja 40 kohdan nojalla teletoiminta. Itsehallintolain 27 §:n 1 momentin 40 kohdan tulkinnassa on huomattava, ettei internetin kaltaisia tietoverkkoja ole voitu ottaa huomioon itsehallintolakia säädettäessä (ks. PeVL 22/2001 vp). Tietosuojaan osalta lainsäädäntövaltan katsotaan kuuluvan maakunnalle itsehallintolain 18 §:n 1 ja 4 kohdan nojalla. Suuririskisten tekoälyjärjestelmien markkinavalvonnan osalta lainsäädäntövalta kuuluu osin maakunnalle (tie- ja vesiliikenne, opetus ja koulutus, työllisyyden edistäminen, terveyden- ja sairaanhoito, sosiaalihuolto, yleinen järjestys ja turvallisuus, palo- ja pelastustoimi, hätäkeskustoiminta, kriittinen infrastruktuuri) ja osin valtakunnalle (pankki- ja luottolaitokset, vakuutus sopimukset, työeläketurva, työoikeus, teletoiminta, lääkinnälliset laitteet, painelaitteet, köysiratalaitteistot ja radiolaitteet).

8 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Ehdotuksen käsittely on aloitettu 21.11.2025 neuvoston sääntelyn yksinkertaistamisen Anticalatyöryhmässä. Euroopan parlamentissa ehdotusten pääkäsittelystä vastaavaa valiokuntaa ei ole vielä valittu. Mietinnön esittelijöitä ei ole vielä valittu.

Jäsenvaltioiden enemmistö on suhtautunut alustavan varauksellisesti ehdotukseen keskitetystä EU-ilmoituskanavasta. Jäsenvaltioiden kysymykset liittyvät erityisesti kansallisten järjestelmien huomioimiseen, kansalliseen turvallisuuteen liittyviin kysymyksiin, ilmoituskanavan turvallisuuteen sekä käytännön toteutusta koskeviin kysymyksiin. Lisäksi erityisesti tietosuojasääntelyyn ja tekoälyasetukseen kohdistuvista muutosehdotuksista on esitetty tarkentavia kysymyksiä.

9 Ehdotuksen kansallinen käsittely

U-kirjelmä on valmisteltu virkatyönä liikenne- ja viestintäministeriössä. Valmistelussa on tehty yhteistyötä työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön, oikeusministeriön ja sisäministeriön kanssa.

Liikenne- ja viestintäministeriö järjesti kuulemistilaisuuden sidosryhmille ja viranomaisille 26.11.2025.

Luonnos U-kirjelmäksi on käsitelty kilpailukykyjaoston (EU-8) ja viestintäjaoston (EU-19) yhteiskokouksessa 19.12.2025 sekä kirjallisessa menettelyssä 19.12.2025-7.1.2026. Samassa yhteydessä käsiteltiin E-kirje dataunionistrategiasta.

Luonnos U-kirjelmäksi on käsitelty EU-ministerivaliokunnassa 23.1.2026.

10 Valtioneuvoston kanta

10.1 Yleinen kanta

Valtioneuvosto kannattaa komission tavoitetta yksinkertaistaa sääntelyä. Toimien tulee olla rohkeita, tavoitteellisia ja aidosti yritysten hallinnollista taakkaa keventäviä. Valtioneuvosto

pitää tärkeänä, että EU:n digi- ja kyberlainsäädäntö muodostaa selkeän ja eheän kokonaisuuden, jossa velvoitteet ovat selkeitä ja oikeasuhtaisia. Valtioneuvoston tavoitteena on parempi ja vähäisempi EU-sääntely. Valtioneuvosto korostaa, että toimien tulee konkreettisesti edistää sujuvampaa arkea, kilpailukykyä ja oikeusvarmuutta.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan komission ehdotukset pääosin voivat yhdenmukaistaa sääntelyä, edistää digitalisaatiota ja keventää hallinnollista EU-sääntelystä koituvaa taakkaa erityisesti yrityksille. Valtioneuvosto pitää välttämättömänä, että seuraavissa vaiheissa edetään kunnianhimoisesti ja toteutetaan merkittäviä sääntelystä koituvaa hallinnollista taakkaa vähentäviä toimia osana laajempaa digitaalialan sääntelyn tarkastelua (Digital Fitness Check).

Valtioneuvosto katsoo, että jatkoneuvotteluissa olisi huolehdittava siitä, että säädös- ja täytäntöönpanovallan delegointi komissiolle on tarkoituksenmukaista sekä riittävän tarkkarajaista ja täsmällistä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä myös riittävää ja ennakoitavaa täytäntöönpano- ja siirtymäaikaa.

Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen tekoälyn merkityksestä digitalisaation ja innovaatioiden ajurina. Valtioneuvosto korostaa myös muiden uusien ja kehittyvien teknologioiden merkitystä.

10.2 Komission ehdotus: digiomnibus

Data-asetus

Valtioneuvosto kannattaa EU:n laajuista horisontaalia datasääntelyä, jolla yhdenmukaistetaan velvoitteita eri jäsenmaissa ja eri sektoreilla.

Valtioneuvosto tukee ehdotusta, että pääsy liikesalaisuuksia sisältävään dataan voidaan estää myös EU:n ulkopuolisen oikeusjärjestelmän riittämättömän suojan tason vuoksi. Samanaikaisesti valtioneuvosto pitää tärkeänä edistää digitaalista kauppaa ja kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää, joilla varmistetaan kansainväliset tietovirrat sekä kansainvälisesti korkea tietosuojan ja tietoturvan taso.

Valtioneuvosto tukee datan välityspalvelujen määritelmän tarkentamista, vapaaehtoista ilmoittautumismenettelyä ja velvollisuuksien keventämistä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että datasääntelyssä jätetään riittävästi kansallista liikkumavaraa, erityisesti sellaisen sääntelyn osalta, joka on tähän asti ollut vähimmäistason asettavaa luonteeltaan ja joka koskee viranomaisten asiakirjojen luovuttamista. Tämä mahdollistaa esimerkiksi kansallisen julkisuuslainsäädännön huomioimisen sekä kansalliset toimenpiteet, jotka edistävät tiedon yhteentoimivuutta ja hallintaa.

Valtioneuvosto korostaa, että kansallinen lainsäädäntö ja julkisen sektorin rooli vaihtelevat eri jäsenvaltioissa, ja sääntelykehyksen tulisi mahdollistaa erilaiset tavat järjestää datan välittämiseen liittyvät palvelut ja toimintamallit. Sen tulisi myös mahdollistaa toimintojen uudelleenorganisointi, jotta viranomaisille asetetut velvoitteet ja valvonta voidaan järjestää tarvittaessa. Hallinnollisten rakenteiden ja menettelyiden osalta tulee kiinnittää huomiota toimialakohtaisiin tarpeisiin ja toimivaltaisten elinten väliseen yhteistyöhön.

Valtioneuvosto katsoo, että julkisen sektorin datan uudelleenkäyttöä koskevat muutokset muodostavat epäselvän kokonaisuuden, minkä vuoksi niiden vaikutuksia tulisi arvioida jatkovalmistelussa tarkemmin. Valtioneuvosto suhtautuu varauksella ehdotukseen soveltaa

data-asetuksen IX luvun yleisiä säännöksiä uuteen VIIc lukuun. Yleiset säännökset olisivat aineellisesti uutta, julkiseen hallintoon sekä tutkimusdatan julkaisijoihin kohdistuvaa sääntelyä, jollaista ei kumottavissa säädöksissä ole.

Jatkovalmistelussa tulisi arvioida tarkemmin ehdotettujen muutosten suhdetta kansalliseen julkisuuslainsäädäntöön, erityisesti siltä osin, kuin ehdotettu muutos voi vaikuttaa perustuslain julkisuusperiaatteeseen ja tieteen vapauteen rajoittamalla viranomaisten asiakirjojen luovutusta sekä julkisin varoin tuotetun tutkimusdatan saatavuutta.

Valtioneuvosto katsoo, että Euroopan datainnovaatiolautakuntaa koskevat muutosehdotukset vaativat tarkempaa arviointia jatkovalmistelussa. Toimivaltaisten viranomaisten ja komission yhteistyön tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen tulisi kiinnittää huomiota.

Yleinen tietosuoja-asetus, toimielinten tietosuoja-asetus ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivi

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti komission tavoitteisiin selkeyttää ja yksinkertaistaa yleistä tietosuoja-asetusta ja toimielinten tietosuoja-asetusta hallinnollisen taakan vähentämiseksi, EU:n kilpailukyvyyn vahvistamiseksi ja uusien teknologioiden käyttöönoton tukemiseksi. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotukset tukevat erityisesti pk-yrityksiä ja muita pieniä toimijoita sekä huomioi myös julkisen sektorin.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti ehdotuksen tavoitteeseen selventää anonymisointiin ja pseudonymisointiin, tieteelliseen tutkimukseen sekä tekoälyjärjestelmien kehittämiseen ja operointiin liittyviä epäselvyyksiä oikeusvarmuuden parantamiseksi, innovaatioiden ja tiedon hyödyntämisen edistämiseksi sekä yhtenäisen tulkinnan varmistamiseksi EU:ssa. Valtioneuvosto pitää kuitenkin tärkeänä, että neuvotteluissa varmistetaan, ettei ehdotuksilla tosiasiallisesti heikennetä nykyistä tietosuojan tasoa ja rekisteröidyn oikeuksia, huomioiden myös Euroopan neuvoston muutetun tietosuojayleissopimuksen 108 määräämä tietosuojan taso. Huomiota tulee tältä osin kiinnittää ennen muuta komission ehdotukseen täydentää henkilötietojen määritelmää ja varmistaa neuvotteluissa, että ehdotettavat muutokset anonymisointiin ja pseudonymisointiin liittyen ovat riittävän selkeitä ja tarkkarajaisia. Neuvotteluissa tulee lisäksi varmistaa, että tieteellistä tutkimusta koskeva määritelmä on riittävän selkeä ja täsmällinen, jotta se ei heikennä nykyistä tietosuojan tasoa, mutta edistää tieteellistä tutkimusta ja innovointia. Oikeusvarmuuden varmistamiseksi ja hallinnollisen taakan keventämiseksi neuvotteluissa tulee kiinnittää yleisesti huomiota myös ehdotetun sääntelyn selkeyteen ja täsmällisyyteen.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä varmistaa neuvotteluissa, että ehdotettava sääntely on kaikilta osin oikeasuhteista ja että yleistä tietosuoja-asetusta koskeva säädös- ja täytäntöönpanovallan delegointi komissiolle on tarkoituksenmukaista sekä riittävän tarkkarajaista ja täsmällistä. Valtioneuvosto katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi myös selventää ehdotettavan uuden sääntelyn, kuten evästeisiin ja tekoälyjärjestelmiin liittyvän henkilötietojen käsittelyn, osalta mahdollisten hallinnollisten seuraamusmaksujen taso.

Erityisten henkilötietoryhmien käsittelyyn liittyen valtioneuvosto pitää tärkeänä, että neuvotteluissa varmistetaan asianmukaiset ja riittävät suojatoimenpiteet sekä rajataan henkilötietojen suojaan puuttuminen välttämättömään. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti ilmoituskynnyksen nostamiseen koskien henkilötietojen tietoturvaloukkausilmoitusten tekemistä tietosuojaviranomaisille. Koska kyse on kuitenkin käsittelystä, josta aiheutuu korkea riski rekisteröidyn suojalle, valtioneuvosto suhtautuu varauksella ilmoitusten tekemisen määräaikojen pidentämiseen nykyisestä.

Valtioneuvosto pitää lähtökohtaisesti kannatettavana, että evästeitä koskevaa sääntelyä uudistetaan. Sääntelyn tulee edistää sekä sähköisten palveluiden luotettavuutta että vastuullisen digitaalisen liiketoiminnan ja palvelujen kehittymistä. Joidenkin alojen, kuten median ja julkisen sektorin osalta voi olla tarpeen turvata riittävä liikkumavara osana tasapainoista sääntelykokonaisuutta. Valtioneuvosto kannattaa sellaisia toimia, joilla lisätään palvelun käytettävyyttä. Sääntelyssä tulee kuitenkin varmistaa, että rekisteröidyllä on mahdollisuus vaikuttaa hänestä kerättäviin ja käsiteltäviin henkilötietoihin sekä saada riittävästi tietoa kyseisestä käsittelystä.

Valtioneuvosto korostaa, että jatkovalmistelussa tulisi varmistaa, että yleiseen tietosuojasetukseen ja toimielinten tietosuojasetukseen ehdotettava sääntely on kaikilta osin yhteensopivaa ja selkeää suhteessa sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviin. Valtioneuvoston alustavan näkemyksen mukaan ratkaisu, jossa osa päätelaitteen tiedoista (kuten evästeet) jäisi edelleen voimassa olevan sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin piiriin ja henkilötietojen käsittely siirtyisi yleiseen tietosuojasetukseen, ei välttämättä ole tarkoituksenmukainen, mikäli se johtaisi siihen, että muiden tietojen suoja olisi henkilötietojen suojaa korkeampi. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että päätelaitteelle tallennetut henkilötiedot eivät rajoitu evästeisiin, vaan käsittävät muitakin laitteelle tallennettuja tietoja, kuten valokuvat, yhteystiedot ja asiakirjat. Siksi muut kuin suostumukseen perustuvat käsittelyperusteet on määriteltävä tarkkarajaisesti ja oikeasuhtaisesti.

Keskitetty EU-ilmoituskanava poikkeamille

Valtioneuvosto kannattaa toimia, joilla vähennetään eri säädösten nojalla tapahtuvasta poikkeamaraportoinnista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että poikkeamaraportointi järjestetään tarkoituksenmukaisella tavalla. Valtioneuvosto tukee raportoinnin yhtenäistämistä jäsenvaltioiden välillä, ottaen huomioon olemassa olevat kansalliset ratkaisut viranomais tehtävien järjestämisestä ja kansallisesta liikkumavarasta. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti jäsenvaltioille osoitettavaan velvollisuuteen ottaa vastaan eri säädöksiin mukaisia ilmoituksia joko keskitetyn EU-ilmoituskanavan tai muun eri ilmoituksia yhdistävän kanavan välityksellä.

Valtioneuvosto huomioi, että poikkeamien raportoinnin keskittäminen yhteen EU-tason järjestelmään sisältää tietojen kasautumiseen ja järjestelmän toimivuuteen liittyviä riskejä. Valtioneuvosto pyrkii selvittämään komissiolta tarkempia tietoja järjestelmän tietoturvallisuudesta sekä sen vaikutuksista nykyisiin jo olemassa oleviin järjestelmiin neuvotteluiden yhteydessä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että keskitetyn EU-ilmoituskanavan tietoturvallisuus, luotettavuus ja toiminnallisuuksien riittävyys varmistetaan. Ennen uusien tehtävien osoittamista Euroopan unionin kyberturvallisuusvirasto ENISA:lle tulee arvioida sen kyky hoitaa sille osoitettavat tehtävät.

Valtioneuvosto pitää epävarmana tukisiko komission ehdotus, jonka mukaan sääntelyn kohteiden tulisi käyttää kaikissa tilanteissa ilmoittamiseen tai raportointiin keskitettyä EU-ilmoituskanavaa, sääntelyn yksinkertaistamisen tai hallinnollisen taakan ja kustannussäästöjen vähentämisen tavoitetta. Lisäksi tilanteissa, joissa ilmoitettavat tiedot liittyvät kansalliseen turvallisuuteen tai puolustukseen, ilmoitusvelvollisuus olisi voitava täyttää kansallisin järjestelyin. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti sääntelyn kohteelle jätettävään liikkumavaraan raportoinnin toteuttamisesta siltä osin kuin se edistää sääntelyn tavoitteita. Valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti sääntelyn kohteen velvollisuuteen raportoida kaikissa tilanteissa keskitetyn EU-ilmoituskanavan kautta.

Valtioneuvosto kannattaa toimia, jotka edistävät jäsenmaiden välistä tietojenvaihtoa kyberturvallisuuspoikkeamista luomatta kuitenkaan päällekkäisyyksiä nykyisten toimintojen kanssa. Valtioneuvosto korostaa, että keskitettyyn EU-ilmoituskanavaan siirtyminen ei saa heikentää valvontaviranomaisten oikeuksia ja tosiasiallisia mahdollisuuksia saada niiden tehtävien hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot riittävän nopeasti. EU-sääntelystä ei saa aiheutua estettä tiedon siirtymiseen esimerkiksi tarvittaessa kriisinhallintaan liittyviä tehtäviä varten toiselle viranomaiselle. Edelleen valtioneuvosto katsoo, että ENISA:n tehtävissä tulisi välttää päällekkäisyyksiä sekä keskittyä EU-tasolla erityistä lisäarvoa tuottaviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotuksen jatkokäsittelyssä arvioidaan edellä kuvatusti sen suhdetta toissijaisuusperiaatteeseen sekä kansalliseen turvallisuuteen ja puolustukseen.

Eräiden säädösten kumoaminen

Valtioneuvosto katsoo, että neuvottelujen kuluessa tulisi saada lisätietoja komission P2B-asetuksen kumoamista koskevan ehdotuksen vaikutuksista eurooppalaisten yritysten kilpailukykyyn. Neuvotteluissa olisi täsmennettävä, miten verkkoalustoja hyödyntävien yritysten oikeusturva sopimussuhteissa verkkoalustayritysten kanssa varmistettaisiin jatkossa.

10.3 Komission ehdotus: tekoälyomnibus

Valtioneuvosto pitää yleisesti ehdotuksia tekoälyasetuksen yksinkertaistamiseksi ja siitä aiheutuvan hallinnollisen taakan vähentämiseksi kannatettavina. Valtioneuvosto pitää kuitenkin tärkeänä varmistaa, että ehdotettava sääntely on kaikilta osin oikeasuhteista ja katsoo, että neuvotteluissa tulisi vielä arvioida SEUT 16 artiklan lisääminen oikeusperustaksi, sillä ehdotetut muutokset tekoälyasetukseen koskevat tietyiltä osin myös henkilötietojen suoja.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti ehdotukseen, jolla mahdollistetaan erityisten henkilötietojen käsittely nykyistä laajemmin kaikkien tekoälyjärjestelmien vinoutumien havaitsemisen ja korjaamisen varmistamiseksi. Neuvotteluissa suuririskisten tekoälyjärjestelmien osalta tulisi kuitenkin varmistaa asianmukaiset ja riittävät suojatoimenpiteet sekä rajata henkilötietojen suojaan puuttuminen välttämättömään huomioiden erityisesti suuririskisiin tekoälyjärjestelmiin liittyvät korkeat riskit.

Valtioneuvosto pitää ehdotuksia korkeariskisten järjestelmien vaatimusten soveltamisen lykkäämisestä kannatettavina, jotta yhdenmukaistettujen standardien valmistelulle ja asetuksen vaatimukseen valmistautumiselle on enemmän aikaa. Yrityksillä ja muilla toimijoilla, mukaan lukien julkisella sektorilla, tulee olla tieto vaatimusten voimaantulumisesta tarpeeksi paljon ennen elokuuta 2026, jolloin tekoälyasetuksen velvoitteet tulevat viimeistään noudatettaviksi liitteen III suuririskisten tekoälyjärjestelmien osalta. Tämän vuoksi valtioneuvosto korostaa tekoälyasetusta koskevien muutosten nopean käsittelyn merkitystä. Valtioneuvosto on myös valmis siihen, että soveltamisen lykkäystä koskevat muutokset eriytetään erilliseksi kokonaisuudeksi, jonka käsittelyä priorisoidaan aikataulullisesti suhteessa muuhun tekoälyomnibusiin.

On tärkeää, että vaatimusten voimaantulumiselle asetetaan selkeä takaraja tavalla, joka selventäisi oikeustilaa ja vähentäisi ennakoimattomuudesta yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Lisäksi valtioneuvosto kannattaa ehdotettua lykkäystä keinotekoisista sisältöä koskeville avoimuusvelvoitteille.

Valtioneuvosto katsoo, että tekoälyasetusta koskevat ehdotukset vähentäisivät tekoälyä hyödyntävien yritysten ja julkisen hallinnon toimijoiden hallinnollista taakkaa ja kustannuksia

vain vähäisissä määrin ja että neuvotteluissa olisi pyrittävä löytämään lisää keinoja näiden vähentämiseksi mahdollisuuksien mukaan. Valtioneuvosto pitää kuitenkin tärkeänä, että tekoälyasetukseen ehdotettavilla muutoksilla, kuten rekisteröintivelvollisuuksien keventämisellä, ei heikennetä nykyistä henkilötietojen suojan tasoa